

Honvédségi Szemle

füzetmelléklet

2015/1.

Tisztelt Olvasó!

Visszatérve a Honvédségi Szemle korábbi gyakorlatához, ismét füzetmelléklettel jelentkezik folyóiratunk. Az 1990-es években a nagyobb terjedelmű, valamint a tartalmukat tekintve kiemelt jelentőségű tanulmányokat jelentettük meg különnyomatban. A füzetmelléklet ismételt megjelentetése egy új könyvvel függ össze. Ez év nyarán látott napvilágot a Zrínyi Kiadó gondozásában A magyar páncélosalakulatok története című kötet, melyből sajnos, hely hiányában, két fontos fejezet kimaradt. Az egyik dr. Végh Ferenc vezérezredes munkája, az „Adalékok a magyar páncélosalakulatok történetéhez”, amely egykori harckocsi-alakulataink rövid történetét foglalja össze. A másik Sári Szabolcs „Harckocsizó katonák misszióban” című interjúcsokra. Mivel mindkét írás lényeges adalékokkal szolgál a fegyvernem történetéhez, fontosnak tartottuk a szakmai közvéleményhez, az olvasókhöz való eljuttatását.

A Szerkesztőbizottság

A Honvédségi Szemle 2015/5. szám füzetmellékletének (2015/1.) szerzői:

Dr. Végh Ferenc ny. vezérezredes (PhD),

a Magyar Honvédség egykori parancsnoka, vezérkarfőnöke

Sári Szabolcs alezredes, az MH Ludovika Zászlóalj parancsnoka

Felelős kiadó: dr. Orosz Zoltán altábornagy

Felelős szerkesztő: Kiss Zoltán

Végh Ferenc ny. vezérezredes:

ADALÉKOK A MAGYAR PÁNCÉLOSALAKULATOK TÖRTÉNETÉHEZ

A Magyar Néphadseregben nyolc harckocsiszereget, ezredenként 94 harckocsival, és 14 harckocsizászlóaljat, egyenként 31 harckocsival hoztak létre és tartottak rendszerben. Ezek a kis létszámú, de összetartó, patinás alakulatok fennállásuk alatt hírnévre tettek szert.

A harckocsizó fegyvernem meghatározó szerepet játszott a haderő történetében. A harckocsi elsődleges támadófegyver. A harcmező öklének nevezik. A harckocsicsapatok a néphadsereg időszakában kiemelt figyelmet kaptak, és a szárazföldi haderő legfőbb csapásmérő erejét képezték. Ez a harceszköz komplexitása révén különleges képességekkel rendelkezik. A páncéloscsapatok tűzereje, az ellenség tűzétől való védelme és mozgékony-sága olyan váratlan sokkhatást vált ki, amely megzavarja az ellenség működését, és a zavart kihasználva alkalmas annak legyőzésére.

Hazánkban, az Egyesített Fegyveres Erők kötelékében való tevékenységgel számolva, a harc azonnali megkezdésére alkalmas korszerű szervezetű és fegyverzetű – mindenekelőtt egységes szervezetű gépesített hadosztályokkal, sok harckocsival, korszerű gyalogsággal, erős páncélelhárítással és légvédelemmel rendelkező – hadsereg létrehozását tűzték célul. A mozgékony, gépesített hadviselés megkövetelte a harckocsik nagyszámú alkalmazását.

Gyakran felbukkan az a tézis, hogy a harckocsit annak árának töredékéért beszerezhető páncéltörő eszközökkel megsemmisíthetik, ezért felesleges. Erre rendre rácsófol a valóság, ugyanis komplexitása miatt az egyre fejlődő harctéri kihívásoknak is képes megfelelni. A fejlesztés, gyártás és fenntartás költségeinek dacára támadó és védő szerepkörben egyaránt hatékony.

A Magyar Néphadsereg páncélosalakulatainál több tízezer sorkatona, továbbszolgáló katona, tiszthelyettes, tiszt, tábornok és polgári alkalmazott teljesítette szolgálatát. A nagy páncélosnemzedék kitartással, elkötelezettséggel, a fegyvernem iránt érzett büszkeséggel és erős hittel szolgált. Akik a harckocsicsapatainknál teljesítették szolgálatukat, őrzik hagyományaikat, és szívük mélyén örökre harckocsizó katonának maradnak. Kövessük hát harckocsicsapataink nyomát. Következzék harckocsicsapataink rövid története.

AZ 5. HADSEREG ÁLLOMÁNYÁBAN

A 11. Harckocsi Hadosztály (MN 2284, Tata) / 5. Hadsereg (MN 5232, Székesfehérvár)¹

A harckocsihadosztály a HMVK Szervezési és Mozgósítási Csoportfőnökség 00130/1961 szervezési intézkedése alapján alakult meg 1961. szeptember 1-jétől szeptember 30-ig, majd teljes jog- és hatáskörrel átvette a hadosztály csapatainak vezetését. A hadosztályparancsnokság és -törzs Tatán, a Klapka György laktanyában települt. A hadosztály első

¹ Az alakulatok nevét a tanulmányban a korabeli megnevezéssel megegyező módon tüntetem fel. – *A szerző.*

parancsnoka Bérces Emil vezérőrnagy volt. Az állandó szervezetek kialakítása, a csapatok felállítása, átadás-átvétele és feltöltése 1966-ig tartott. Figyelembe véve a térségben állomásozó szovjet és magyar csapatokat, a Duna-völgyi hadműveleti irány magyar területén erős, csapásmérésre is alkalmas csoportosítás jött létre.

A 11. Harckocsi Hadosztály (MN 2284, Tata) az 1961 augusztusában megalakult 5. Hadsereg Parancsnokság (MN 5232, Budapest Hűvösvölgy, majd Székesfehérvár) hadműveleti alárendeltségébe került.

A hadosztály teljes állománnyal felállította a 69. Harckocsi Ezredet (MN 7818, Tata), mely 1963-ban Nagyatádra települt át, és a 9. Gépkocsizó Lövész Hadosztály (MN 7203, Kaposvár) állományához tartozott. A harckocsihadosztály alárendeltségébe került a 31. Harckocsi Ezred (MN 9001, Rétság), mely azonnali készenlétű ezreddé szerveződött, és páncélostisztai átképző tanfolyamot indított.

1962. október 25-én a 9. Gépkocsizó Lövész Hadosztály (MN 7203, Kaposvár) alárendeltségéből a hadosztály állományába került a 25. Harckocsi Ezred (MN 9935, Tata).

1962. október 14–19. között az 5. Hadsereg parancsnoka „Isaszeg” fedőnévvel hadosztálygyakorlatot vezetett le a 9. Gépkocsizó Lövész és a 11. Harckocsi Hadosztály teljes állománya részére. A gyakorlat sajátossága az volt, hogy a 25. Harckocsi Ezredet (Tata) a 11. Harckocsi Hadosztálynak, míg a 69. Harckocsi Ezredet (Tata) a 9. Gépkocsizó Lövész Hadosztálynak rendelték alá a gyakorlat idejére. A két harckocsi ezred már a későbbi alárendeltségének megfelelően hajtott végre harc feladatokat. A gyakorlat tárgya a 11. Harckocsi Hadosztály számára: az összefegyvernemi hadsereg első lépcsőjében tevékenykedő harckocsihadosztály menete, az ellenség határbiztosító erőinek szétverése, erőszakos folyóátkelés végrehajtása, a támadás kimélyítése az ellenség mélységében, nagy erejű ellenlökések elhárítása a háború kezdeti időszakában, erdős, hegyes terepen ABV-fegyverek alkalmazásának a viszonyai között. A gyakorlaton világhosszá vált a harckocsihadosztály helye és szerepe a Varsói Szerződésen belül.

1963-ban a 11. Harckocsi Hadosztályhoz került a 8. Gépkocsizó Lövész Hadosztály (MN 4891, Békéscsaba, majd Zalaegerszeg) állományából a 145. Harckocsi Ezred (MN 7809, Szabadszállás), a 4. Gépkocsizó Lövész Hadosztály (MN 1394, Gyöngyös) állományából a 15. Gépkocsizó Lövész Ezred (MN 3715, Aszód).

1963. február 15-én a honvédelmi miniszter ellenőrzés céljából a 11. Harckocsi Hadosztály összes alakulata részére teljes harc készenlétet rendelt el a tartalék harc készenlét körletek elfoglalásával. A körletek elfoglalása után a 69. Harckocsi Ezred téli viszonyok között, teljes állománnyal 100 kilométeres menetet hajtott végre a Bakonyban. 1963 szeptemberében a hadosztály csapatai harcászati gyakorlatokon vettek részt. Kiemelt feladatként jelentkezett a 25. Harckocsi Ezred 2. harckocsizászlóaljának fedett tüzelőállásból lött tűzfeladatokkal kombinált harc szerű lögyakorlata.

Ebben az évben a 25. Harckocsi Ezred áttért a 67 kocsis szervezetről a 94 kocsis szervezetre. A korábbi kétszakaszos, 7 kocsis századok kiegészültek a harmadik szakasszal (10 harckocsi). A három harckocsizászlóalj egyenként 31-31 harckocsival, összesen 94 T–55 eszközzel rendelkezett. A hadosztály átesett az első miniszteri szemlén, csapatai árvízi védekezésben is részt vettek.

1965-ben a hadosztály csapatainak egy része áttért a 2×1 éves kiképzési időszakra a 3×8 hónapos kiképzési rendszerre. Ezzel intenzívebbé vált a harc kiképzés, és megnőtt a ténylegesen hadra fogható katonák száma. 1967. december 1-jétől a harckocsihadosztály valamennyi csapatánál bevezették a 3×8 hónapos kiképzést.

A magasabbegység erői nagy létszámmal vették ki részüket a népgazdasági munkák-ból, ott voltak az árvízvédekezésen és különböző katasztrófhelyzetek felszámolásakor. A hadosztály-parancsnokságon és a csapatoknál számos külföldi vendég tett látogatást. A miniszteri és hadseregszemléken és az azokat záró gyakorlatokon a hadosztály alárendeltjei eredményesen szerepeltek.

1966-ban a harcokcsiezredeknel felállítottak egy-egy 4 önjáró lövegből álló légvédelmi tüzerüteget (ZSZU–57–2). 1967-ben a 15. Gépkocsizó Lövész Ezred harcokcsizászlóalja teljes állományú szervezetté alakult, és a felderítőszakasza századdá szerveződött.

Felgyorsult a parancsnokságok és törzsek felkészítése, új módszereket vezettek be a béke és háborús vezetési rend színvonalának emelésére. Ezeket a „Maros” és „Balaton” parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatokon tesztelték.

Az 1968-as év a csehszlovák események jegyében zajlott. A hadosztálytörzs részt vett a „Sumava” fedőnevű többnemzeti együttműködési törzsvezetési gyakorlaton, Csehszlovákia területén. Ezt a gyakorlatot a szovjet katonai vezetők nyomásgyakorlásra használták fel. A „Zala” gyakorlat idejére, mely egyenlő volt Csehszlovákia tartós megszállásával, a 31. Harckocsi Ezred (Rétság) a 8. Gépkocsizó Lövész Hadosztály (Zalaegerszeg) állományába, míg a 8. Harckocsi Ezred (MN 6904, Tapolca) a 11. Harckocsi Hadosztály (Tata) alárendeltségébe került. A 31. Harckocsi Ezred laktanyáját az ezred visszaérkezéséig mozgósított alakulatok (többek között a 35. Harckocsi Ezred – MN 7965, Verpelét) vették igénybe.

1969-ben a ZSZU–57–2 önjáró légvédelmi lövegeket a ZSZU–23–4 „Silka” önjáró légvédelmi gépágyúk váltották fel. Az „M” szervezetekben a 22 kocsis harcokcsizászlóaljak 31 kocsis szervezetekké alakultak. A korábban megszűnt harmadik szakaszokat a századok visszakapták. Így a harcokcsiezredek egységesen 94-94 darab harcokcsival voltak felszerelve. 1970. április 4-én a hadosztály több alakulata (145. Harckocsi Ezred – MN 7809, Szabadszállítás) részt vett a jubileumi díszszemlén. Ebben az évben került sor a „Szigetvár” többfokozatú parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatra.

1971-ben a harcokcsiezredeknel a 3. harcokcsizászlóaljakat békében kiképzőszázalóaljakká szervezték, és megszüntették az addig ezredközvetlen harcokcsivezető-kiképző és géppisztolyos századokat. A korábbi szovjet gyártmányú T–55 harcokcsik helyett cseh és lengyel gyártmányú, korszerűsített T–55A harcokcsik érkeztek, melyek az áthatoló sugárzásnak ellenálló ólomöt-vözzel bélelt páncélzattal és több más korszerű berendezéssel rendelkeztek. A géppisztolyos századok feladatait a komendánsalegységek vették át, és szervezetüket szakaszról századra bővítették. A 15. Gépkocsizó Lövész Ezrednél (MN 3715, Aszód) rendszerbe álltak a PSzH-k. A hadosztálynál nőtt a tüzerő, a manőverezőképeség és a légvédelem hatékonysága. 1971 januárjában vezették le a „Jégvirág” fedőnevű hadosztály harcászati gyakorlatot. A hadosztálytörzs az „Elektron 71” és a „Bástya” parancsnoki és törzsvezetési gyakorlaton szerepelt. 1973-ban, szemle keretében a hadosztály a „Vértés 73” harcserű lögyakorlattal kombinált harcászati gyakorlaton vett részt. Rendszeressé váltak a hadosztályszintű módszertani foglalkozások.

Az 1975–1976-os éveket a diszlokációs változások jellemezték. Elkészültek a győri és szombathelyi laktanyák, ahova a 14. Légvédelmi Tüzérezred és a 15. Gépkocsizó Lövész Ezred települtek. 1975-ben a harcokcsihadosztály ott volt a „Vértés 75” koalíciós hadgyakorlaton, ahol kölcsönös átalárendelések történtek. A magasabbegységnél folytatódott a minőségi fejlesztés. Több új fegyverrendszert alkalmaztak. Rendszeresítették a BLG–67 hídvető harcokcsikat. A hadosztály részt vett a „Barátság 77” harcászati, míg a hadosztálytörzs a „Szojuz 77” parancsnoki és törzsvezetési gyakorlaton, ahol az új informatikai rendszer hatékonysági próbája folyt.

1978-ban rendszerbe állt az első T-72 harcokoszázlőalj (MN 9935, Tata) és az első BMP-1 gyalogsági harcjárművel felszerelt gépesített lövészszázlőalj (MN 3715, Szombathely). A harcokosihadosztály részt vett a „Barátság 78” harcászati gyakorlaton. Szigorúbbá váltak a harcészültségi és mozgósítási ellenőrzések. Ennek egyike volt a 145. Harcokosi Ezred (Szabadszállás) és a 15. Gépesített Lővész Ezred (Szombathely) számára levezetett váratlan harcészültségi és harcászati gyakorlat.

Kiemelkedő rendezvény volt a „Pajzs 79” koalíciós gyakorlat, ahol először működtek együtt magyar T-72 és BMP-1-lyel felszerelt alegységek szovjet és bolgár alegységekkel. Az év folyamán a hadosztály mindhárom harcokosiezrede ezredgyakorlatokon vett részt. A magasabbegység az 1980-as díszszemlén mint gépesített hadosztály szerepelt. Ugyanabban az évben a 15. Gépesített Lővész Ezreddel részt vett az NDK területén rendezett „Fegyverbarátság 80” hadgyakorlaton.

1981. szeptember 29-én, a hadosztály fennállásának 20. évfordulóján a hadosztály-parancsnokság a Papíripari Vállalat Lábatlan gyáregységétől csapatzászlót kapott.

Az 1982-es HM-szemle jó értékeléssel zárult, és a hadosztály elnyerte az „Élenjáró magasabbegység” címet. A „Barátság 82” koalíciós hadgyakorlaton T-72 és T-55 harcokosikkal a 25. Harcokosi Ezred vett részt. A „Duna 82” gyakorlat szintén HM-szemle keretében zajlott. A „Bazalt 83” parancsnoki és törzszvetési gyakorlaton jó értékelés született. 1984-ben létrejött az integrált fegyverzettechnikai szolgálat, és folytatódott a T-72 beszerzési program. A harcokosihadosztály csökkentett állománnyal vett részt a „Duna 84” harcászati gyakorlaton.

1985-ben felfüggesztették a T-72 beszerzési programot. Ekkor már a 25. Harcokosi Ezred teljes egészében (94 darab) T-72 harcokosikkal rendelkezett. Húsz év szolgálat után a még meglévő T-55 harcokosikat (64 darab) a verpeléti 35. Harcokosi Ezrednek adta át. A T-72 beszerzése helyett megkezdődött a még jó állapotban lévő T-55 harcokosik modernizációja, átépítése T-55AM típusra. Ez a fejlesztés azonban nem vált be (a 31. Harcokosi Ezred és a 15. Gépesített Lővész ezred harcokosizászlőalja rendelkezett vele).

A hadosztály csapatai részt vettek a „Duna 85”, „Tranzit 85” és a „Kárpát 85” koalíciós harcászati gyakorlatokon és az 1985-ös díszszemlén.

Az 1986–1987-es évek a hadsereg szervezeti fejlesztésének kiemelkedő fejezetét jelentették. A korábbi hadsereg–hadosztály–ezred szervezetről a hadsereg–hadtest–dandár szervezetre tértünk át. Csökkent a szervezetek száma, nőtt a vezetés önállósága, javult a kiképzés és a harci alkalmazás feltételrendszere. Az alegységek már békében együtt gyakorolhattak azokkal, akikkel szorosan együtt kell működniük. A harcokosialegységek a gyakorlat idejére megkapták a lövész-, tüzér-, légvédelmi, műszaki stb. megerősítéseket.

1987-ben a „Rubin” intézkedéssel a 11. Harcokosi Hadosztály jogutódjaként megalakult az 1. Gépesített Hadtest, állományában kettő harcokosidandárral és három gépesített lövészdandárral. A hadtest állományában maradtak a 25. és 31. Harcokosi Dandárok, míg a 145. Önálló Harcokosi Dandár az 5. Hadsereg közvetlen alakulata lett. A hadtest alárendeltje maradt a 37. Gépesített Lővész Dandár (korábban 15. Gépesített Lővész Ezred, Szombathely), alárendeltségébe került a 33. Gépesített Lővész Dandár, Zalaegerszeg, és megalakult a 80. Gépkocsizó Lővész Dandár, Gyöngyös.

Az új szervezet első gyakorlati próbáját a 33. Gépesített és a 25. Harcokosi Dandárok részvételével „Bazalt 87” bemutató, módszertani gyakorlat jelentette.

1988 fő feladata az új szervezetek összekovácsolása, a technika rendszerbe állítása és az élet- és munkakörülmények javítása volt. Az összekovácsolás folytatása helyett váratlan miniszteri szemlén kellett helytállni.

1989-ben lényeges szervezeti változás nem történt. A csapatok felkészítésében előtérbe került a hagyományos eszközökkel vívott védelmi harctevékenység. 1989. április 18–30. között került sor az MN történetében utolsó, szovjet alakulattal együttműködésben végrehajtott harcászati gyakorlatra.

1990-ben újabb szervezeti változás lépett életbe. A hadtest állományából törölték a 33. Gépesített Lövész Dandárt, a 31. Harckocsi Dandár pedig gépesített lövészdandárrá alakult át. Létrejött az integrált anyagi-technikai szolgálat, és megtörtént a sorkatonai idő 12 hónapra csökkentésének előkészítése. A hadtest békelétszáma az M állományhoz viszonyítva 40% alá csökkent.

1991. október 1-jén az 1. Gépesített Hadtest bázisán megalakult az 1. Katonai Kerület Parancsnokság, mely magában foglalta az 1. Gépesített Hadtest Parancsnokságot és az 1. Területvédelmi Kerület Parancsnokságot mint háborús vezető szervezetet. A csapatok át-alárendelésével új szervezeti struktúra alakult ki. Az 1. Katonai Kerület alárendeltségében maradt a 31., a 37. Gépesített és a 25. Harckocsi Dandár; átvette a 8. Harckocsi Dandárt; átadásra került a 80. Gépesített Lövész Dandár. A déli határainknál kialakult válság kezelésére készenléti és készülségi szolgálatot vezettek be. Létrejötték a mobil harccsoportok.

A továbbiakban a fő feladat a működőképesség biztosítása és a válságkezeléssel kapcsolatos eljárások tökéletesítése volt. 1994-ben a katonai kerület parancsnoksága és törzse részt vett a „Hanság 94” parancsnoki és törzsvezetési gyakorlaton.

1996-ban az 1. Katonai Kerületet felszámolták. Tata helyőrség 35 év után megszűnt a hadműveleti magasabbegység állomáshelye lenni.

Parancsnokok:

Bérces Emil vezérőrnagy (1961–1969)

Darányi Miklós vezérőrnagy (1969–1977)

Básti Gyula ezredes (1977–1979)

Lőrincz Kálmán vezérőrnagy (1979–1985)

Annus Antal vezérőrnagy (1985–1990)

Wekerle József vezérőrnagy (1990–1992)

Urbán Lajos vezérőrnagy (1992–1994)

Táncos László dandártábornok (1994–1996)²

A 31. Harckocsi Ezred (MN 9001, Rétság) / 11. Harckocsi Hadosztály (MN 2284, Tata)

1950. április 15-én Esztergomban megalakult a Páncélos Kiképző Tábor. A Páncélos Tisztes Iskola állományában megjelent a T-34-es harckocsi és a ZU-122 rohamlöveg. Az ezredszintű szervezet 1951 novemberében áttelepült Rétság helyőrségbe. Ezt követően a HM Páncélos Parancsnokság alárendeltségében mint Páncélos Tiszthelyettes Kiképző Ezred szerepelt. Csapatzászlót 1951-ben a HM 3235/1951. számú rendelete alapján a Dorogi Rákóczi Bányatelep dolgozóitól kapott.

Az átköltözéssel egy időben a kiképzőezred kibocsátotta az első tiszthelyetteseket. A következő években a kiképzendő létszám növekedése szükségessé tette a bővítéseket.

² Forrás: Bártfai Ilona – Homor György – vitéz Petrozsényi Tibor – vitéz Polgár Sándor – Szekeres József – Váradi György: Tata katonái 1869–1999. Tata, 2001.
Hadrendi nyilvántartó lap. HIM HL. 7/000395/40.

1955-ben megkezdődött egy tornatermi épület és egy harckocsijavító műhely építése. A folyamatosan elért jó eredmények megszilárdultak, és a kiképzés 1956-ig megfelelően folyt.

A forradalmi események nem kerültek el a rétsági laktanyát sem. A rétsági Páncélos Tiszthelyettes Kiképző Ezred országsszerte elismert, elit alakulat hírében állt (1956. 10. 10-től a 4. Hadsereg Parancsnoksághoz tartozott). Parancsnoka Garami Lajos alezredes, törzsfőnöke Pálinkás (Pallavicini) Antal őrnagy, aki az ezred egyik legnépszerűbb tisztje volt. 1956. október 30-án este telefonhívás érkezett Felsőpetényből. A kastélyban fogva tartott Mindszenty József bíborost az őrizetére kirendelt államvédelmi személyek a továbbiakban nem őrzik, és ezért segítséget kértek a bíboros személyi biztonságának védelme érdekében. Önkéntesek egy kis csoportja vállalkozott a feladatra. A bíboros urat a rétsági laktanyába kísérték. Mindszenty Józsefet Pálinkás őrnagy szobájában helyezték el, itt fogadta a tiszteletére érkező látogatókat, és áldotta meg a katonákat. Pálinkás Antal őrnagy, az ezred törzsfőnöke 1956. október 31-én a reggeli órákban Mindszenty József bíborost Budapestre kísérte.

A hercegprímás érkezését a törzsfőnök személyesen jelentette Tildy Zoltán államminiszternek. Az 1956-os eseményeket követően az őrnagyot – végrehajtott feladatáért – számos támadás érte, így 1957. január 4-én saját kérésére leszerelték. 1957 februárjában több társával, köztük Garami ezredessel, valamint a Mindszenty Józsefet Budapestre kísérőkkel együtt letartóztatták, és bíróság elé állították. Többévi börtön várt rájuk. Pálinkás Antal első fokon 15 évre, majd másodfokon 1957. november 10-én kötél általi halálra ítélték. Az ítéletet december 10-én végrehajtották. „Ezt az ítéletet az 1989. évi XXXVI. Törvény 1. paragrafusában írt rendelkezés folyamán semmisnek kell tekinteni” – idézet a Budapesti Katonai Bíróság KNT. II. 21/1989. sz. ügyiratából. Pálinkás (Pallavicini) Antal őrnagyot a honvédelmi miniszter 1990. július 16-án posztumusz ezredessé léptette elő. Az ezredes emlékére a dandár személyi állománya 1991. október 24-én kopjafát állított.

1957. február 5-én a Páncélos Tiszthelyettes Képző Ezredből létrejött a Magyar Néphadsereg 31. Önálló Harckocsi Ezred Parancsnoksága (MN 9001, Rétság), amely a 4. Hadsereg Parancsnokság alárendeltségéből a HM Páncélos és Gépjármű Csoportfőnökség alárendeltségébe került. A harckocsiezred alapvető technikáját továbbra is 67 darab T-34 típusú harckocsi alkotta. Az ezred egy díszzászlóalja évente vett részt a felszabadulás évfordulója alkalmából rendezett díszszemléken.

Az alakulat 1957-től 1968-ig magasabbegység- és ezredszintű kötelékben különböző gyakorlatokon vett részt. 1958. szeptember 1-jétől az ezred a HM Páncélos és Gépjármű Csoportfőnökség alárendeltségéből a Magyar Néphadsereg Kiképzési Csoportfőnökségének alárendeltségébe került. 1985-től kezdődően az alakulatot minden évben miniszteri és hadsereg felügyeleti szemléken mérették meg. Az 1960-as év végén a népgazdasági munka eredményes végrehajtásáért 25 fő nyerte el az „Ezüstkalászos gazda” címet.

1961. 09. 01-jétől az önálló harckocsiezred az MN Kiképzési Csoportfőnökség alárendeltségéből 31. Harckocsi Ezred elnevezés alatt a megalakuló 11. Harckocsi Hadosztály alárendeltségébe került. Az 1961. szeptember 20-tól 1962. február 28-ig terjedő időszakban a páncélostisztai átképző tanfolyam keretében 216 lövésztisztet minősítettek át páncélostisztté.

1962. január 20-i hatállyal egy T-34-es, valamint egy T-54-es páncélostiszt-kiképző zászlóalj kezdte meg működését. Ebben az évben 63 darab új T-54 harckocsival szerelték fel az alakulatot. Ezzel teljes harckészültségű ezreddé szerveződött. A harckocsik száma 46-ról 67-re emelkedett. 1962-ben 65 tartalékos tisztet képeztek páncélostisztté, és helyeztek át hivatásos állományba. A kiképzőzászlóaljak a harckocsivezetők és parancsnokok képzését

végezték (a 9. Gépkocsizó Lövész Hadosztály számára és az Egyesített Tiszti Iskola – ETI-növendékjelöltjeinek képzése is itt folyt). Az alakulat jelentős társadalmi és népgazdasági munkát végzett, segítette az ország gazdasági fellendülését, miközben több miniszterszintű látogatója volt.

Október 15-től 20-ig az ezred részt vett az „Isaszeg” gyakorlaton, mely során a Dunán történő erőszakos átkelésel egybekötött menetet hajtott végre a Pilis és Gerecse hegységeken keresztül, végül harcfeladatát teljesítette. 1962 végén megszűnt a tiszteskiképző zászlóalj. Az alakulat az 1962-től 1968-ig tartó időszakban élte egyszerű katonai hétköznapjait, a kiképzés a terveknek megfelelően folyt. Az ezred 1965-ben kapott T-55-ös típusú harckocsikat, majd 1969-ben ezeket T-55/A típusra cserélték. 1966-ban megalakult az ezred légvédelmi ütege 4 darab ZSZU-57-2 légvédelmi gépágyúval.

1968. július 27-én az ezred teljes személyi és technikai állományával, beleértve a zárolt eszközöket is, elvonult a „Zala” fedőnevű, Csehszlovákiában zajló, október 31-ig tartó műveletekre. Az egység a feladatát a korabeli feljegyzések alapján szervezeten hajtotta végre. A menet során 27,3 km/h ütemet ért el. 1969-ben létrejött az önjáró légvédelmi tüzéruteg 4 darab ZSZU-23-4 „Silka” légvédelmi gépágyúval.

1970-től ötvenként az ezred szereplője volt a katonai díszszemléknek. 1970-ben és 1973-ban az alakulat részt vett a „Pajzs” fedőnevű koalíciós gyakorlatokon. 1971-ben a három harckocsizászlóalj technikája kiegészült (ezred összesen 94 darab). A zászlóaljak háromszakaszos szervezésre tértek át. A harmadik zászlóalj kiképzővé alakult át. Megszűnt a géppisztolyos század és a ZSZU-7-2 légvédelmi üteg. Az 1960-as évek végén jelentős mértékű csapat- és bázisépítkezési tervek készültek. Az építkezések 1972-ben fejeződtek be. Átadásra kerültek: sportkombinát, harckocsilőter, elektromos harckocsi-vezetési pálya, alaki gyakorlópálya. Felújították az I. típusú harckocsilőteret, a harckocsi-vezetési pályát, a vízi bázist, a III. típusú harckocsilőteret. A felújítási és csapatépítkezési munkálatok továbbra is nagy erővel folytatódtak: befejeződött a harckocsi-szervizállomás építése. Több épület rekonstrukciójára is sor került. Az ezred a miniszteri, felügyeleti szemléken továbbra is jól szerepelt, csakúgy, mint a magasabbegység- és ezredszintű gyakorlatokon, bizonyítva ezzel a hivatásos és sorállomány felkészültségét.

A laktanyába 1972-től egyre több külföldi küldöttség érkezett. 1973-ban Czinege Lajos vezérezredes kíséretében Grecsko marsall, a Szovjetunió honvédelmi minisztere látogatta meg a csapatot.

1973-ban felépült a parancsnoki állomány további képzését elősegítő tűzvezetési és harcászati kabinet. Az előző évekhez hasonlóan folyt a népgazdasági munka. 1975. április 4-én az ezred részt vett a Magyarország felszabadításának 30. évfordulója alkalmából rendezett díszszemlén. A 31. Harckocsi Ezred 22 darab T-55/A harckocsija képviselte az ország páncélosalakulatait az eseményen. A csapatépítkezés újabb állomásaként elkészült az elektromos harcászati gyakorlólőter, a tüzgyakorlópálya, a törzsgyakorlópálya.

Az ezred 1977-ben a KUB-vezetők bázisképzését végezte. A 15. Gépkocsizó Lövész Ezred első időszakos harckocsivezetők képzését átadta a 25. Harckocsi Ezrednek. Létrejötték a hídvető harckocsirajok, állományukban BLG-67 hídvető harckocsikkal.

1978. február 6–10. között az ezred részt vett a „Barátság 78” fedőnevű nemzetközi hadgyakorlaton. A vezetés az évek során szerzett tapasztalatok birtokában gondot fordított a harcalképzés és hadrafoghatóság szinten tartására, fejlesztésére. A „Fegyverbarátság 80” nevű nemzetközi gyakorlaton egy hadműveleti csoporttal vettek részt. Az 1981-ben, Karlovy Varyban tartott gyakorlaton egy operatív csoport képviselte az alakulatot.

1981-ben kezdődött meg a Csapat Művelődési Otthon építése, a munkák 1982-ben fejeződtek be. A felderítőszázadtól kivonták az úszó harckocsikat, és helyettük PSZH-F-et rendszeresítettek. A zászlóalj-törzsfőnöki FUG-ot PSZH-ra cserélték.

1983-ban tovább korszerűsödött az ezred szervezete, növekedett technikai felszereltsége, csapásmérő ereje és manőverezőképessége. Emelkedett a harckészültség és a hadrafoghatóság színvonala. Javultak a személyi állomány élet- és munkakörülményei.

A „Rubin” szervezési feladat keretében, 1987-ben, a 31. Harckocsi Ezredet átszervezték, megnevezése ezentúl 31. Harckocsi Dandár lett, és az 1. Katonai Kerület állományába tartozott. A dandár 4 harckocsiszázlóból, 1 gépesített lövészszázlóból, 1 önjáró tarackos tüzérosztályból, 1 önjáró „Sztrela-1M” légvédelmi rakétaütegből, valamint a harcbiztosítók és kiszolgálók alegységeiből állt. Ekkor érkeztek meg a régiék helyére a korszerű, T-55AM típusú harckocsik.

1988-ban a dandár a Dorogi Szénbányák Vállalattól új csapatzászlót kapott. Ebben az évben a technikai eszközök nagy része új színek alá került. 1989-ben átadták a személyi állomány pihenését szolgáló, széles társadalmi összefogással épült banki csapatpihenőt.

Az 1989-es év a fordulat éve volt. Az ország belpolitikájában bekövetkezett változások természetesen a hadsereg egész életére és szervezetére hatással voltak. A hadsereg megnevezése ettől kezdve Magyar Honvédség lett. Az új védelmi és katonapolitikai elgondolásnak megfelelően a harckocsidandárt 1990. március 1-jével gépesített lövészdandárrá szervezték át. 1991. március 15-e tiszteletére az akkori honvédelmi miniszter csapatzászlót adományozott a dandárnak.

A rendszerváltozást követő időszak fő jellemzője a nyitottság. Ennek jegyében a következő években több külföldi delegáció látogatta meg a rétsági helyőrséget. A katonai ellenőrző bizottságok is váltották egymást a laktanyában. Szélesedett a kommunikációs és társadalmi kapcsolatok rendszere, a lövészdandár vezetése fokozott hangsúlyt fordított a polgári szervezetekkel való kapcsolattartásra. Rétság polgárai és a katonák öntevékeny művészeti csoportjai egyre színesebb színfoltjai mind a város, mind alakulatuk kulturális életének. A laktanya Rétság város lakossága előtt évente megnyílt. A dandárnapokon megismerkedhettek a polgárok a katonák munkakörülményeivel, technikai eszközeivel, fegyvereikkel. Hagyományos esemény volt a félévenként sorra kerülő, eskü előtti napon megrendezett menetdalverseny. 1994-től fellendült a laktanya sportélete. A Honvéd Rétsági Sportegylet szakosztályaival, lovas-, dzsúdó-, szabadidős klubjaival állt a sportolni vágyók rendelkezésére.

Az 1995-ös év a 31. Hunyadi János Gépesített Lövészdandár számára a fordulat éve volt. A dandár ismételten szervezeti változás előtt állt, mely jelentősen érintette mind a személyi, mind a technikai állományt. A politikai vezetés a Közép-Kelet-Európában végbemenő változások következtében a Magyar Honvédségben jelentős létszámleépítésre kötelezte el magát. Ennek következtében a 31. Hunyadi János Gépesített Lövészdandár „előkészítő törzse” alakult át. A zászlóalj és a dandárközvetlen alegységek létszámát jelentősen csökkentették, ezáltal az előkészítő törzs feladata a mozgósítási és őrzés-védelmi tevékenységekre koncentrálnak. A haderőreform következtében a létszámcsökkentési feladatok tovább szélesedtek, melynek eredményeként 1996-ban az előkészítő törzs létszáma tovább csökkent. Az 1996. év végi honvédelmi miniszter által tartott értékelő-feladatszabó értekezleten bejelentették, hogy a 31. Hunyadi János Gépesített Lövészdandár Előkészítő Törzs 1997. július 31-ig jogutód nélkül megszűnik. Ezt követően az 1997-es év tavaszától (március 1-jétől) a kidolgozott tervek alapján az előkészítő törzs meglévő személyi állománya

megkezdte a haditechnikai eszközök és egyéb anyagok átcsoportosítását és leadását. Ezt a feladatot, több száz harci technikai eszköz, fegyverzeti és hadianyag, valamint több száz tonna lőszer és robbanóanyag leadását, az egyre szűkülő létszámmal rendelkező vezetés eredményesen, példásan, hiánytalanul végrehajtotta.

A változások következtében a nagy múlttal rendelkező, történelmi sorsfordulókat megérett rétsági laktanya mint honvédségi objektum és kiképzőbázis 1997. július 31-ével végleg bezárta kapuit. Az objektumot további hasznosítás céljából Rétság Város Önkormányzata 2001. szeptember 24-gyel vette át az ÁPV Rt.-től. Az ezred hagyományait a 2001-ben alapított, hivatalosan bejegyzett „Hunyadi János Harckocsi Dandár Baráti Kör” ápolja.

Parancsnokok:

Sárosi György alezredes (1950–1951)

Galó István őrnagy (1951–1952)

Szilágyi Dezső alezredes (1952–1954)

Bujáki Mihály őrnagy (1954–1955)

Garami Lajos alezredes (1955–1957)

Varsányi Sándor alezredes (1957–1958)

Pacsek József őrnagy (1958–1960)

Kapui László őrnagy (1960–1966)

Kovács István alezredes (1966–1973)

Kántor Ferenc alezredes (1973–1975)

Zárbók Ferenc őrnagy (1975–1977)

Sajtós László alezredes (1977–1982)

Kiss Tibor alezredes (1982–1986)

Borszéki Tivadar alezredes (1986–1991)

Bíró Zoltán alezredes (1991–1994)

Bányai Tibor alezredes (1994–1996)

Boros István alezredes (1996–1997) (megbízott)³

A 25. Harckocsi Ezred (MN 9935, Tata) / 11. Harckocsi Hadosztály (MN 2284, Tata)

Az ezred jogelődje a 17. Önálló Nehéz Harckocsi Rohamlöveg Ezred a „Kossuth” szervezési intézkedés részeként 1950. október 5-én Székesfehérváron alakult meg, MN száma 9935. Közvetlen előjárója a HM Páncélos Parancsnokság. Három év elteltével az alakulat Tata helyőrségbe diszlokált. Az ezred alapító parancsnoka Sárosi József alezredes volt. A baji laktanya félkész állapota miatt a technikai eszközök is mostoha körülmények közé kerültek. 1953. november 1-jétől az egység új hadrendi megnevezéssel (31. Nehéz Harckocsi Rohamlöveg Ezred) Bajon folytatta életét. Az ezred parancsnoka Kozsel József őrnagy volt.

Az MN 9935 1951. április 26-án kapott csapatzászlót a székesfehérvári Könnyűipari Szerszámgyépgyártól. Ezt a csapatzászlót ma már a Hadtörténeli Intézet és Múzeum őrzi.

Az ezred részt vett az 1954. április 4-i díszszemlén, majd a dunai árvízvédelmi munkálatokban. 1954 novemberében kapták meg az első 6 darab T-34 harckocsit kiképzés céljából.

³ Forrás: Jávorka János – Végh József: A rétsági helyőrség története 1936–2006. Rétság, 2006. Hadrendi nyilvántartó lap. HIM HL. V/048328/42.

1957-ben az ezred a 9. Gépkocsizó Lövész Hadosztály (MN 7203, Kaposvár) alárendeltségébe került, és az újjászervezés után T-34 típusú harckocsikkal szerelték fel. Két harckocsizászlóaljat hoztak létre 15-15 darab harckocsival. (A zászlóaljak két harckocsiszázadból – 7-7 harckocsi – álltak.) Az ezredhez tartozott egy géppisztolyos század is. Az ezred hadrendi elnevezése 25. Harckocsi Ezredre változott. 1959-ben felállították a harmadik harckocsizászlóaljat. Így az ezred 46 darab T-34 harckocsival rendelkezett. 1961-ben technikaváltás következett be. Az ezredet 32 darab T-34M típusú harckocsival szerelték fel.

A 11. Harckocsi Hadosztály megalakítása 1961-ben történt, azonban ekkor még az MN 9935 nem került a hadosztály alárendeltségébe, változatlanul a 9. Gépkocsizó Lövész Hadosztály (Kaposvár) kötelékébe tartozott. A tatai laktanyában két harckocsiezred állomásozott (69. és 25.).

Az 1962-es esztendő a kiélezett nemzetközi helyzetben, feszültségek közepette, sorozatos riadókkal, mozgósításokkal, gyakorlatokkal telt el. Az újonnan megalakult hadsereg-parancsnokság első gyakorlatát „Isaszeg” fedőnéven vezette le, ahol a 25. Harckocsi Ezredet a 11. Harckocsi Hadosztály állományába helyezték. A nagyszabású gyakorlat Mezőkövesdtől Tatáig terjedt. Az ezredet teljes harckészültségű alakulattá nyilvánították.

A gyakorlat után, 1962. október 25-én a 25. Harckocsi Ezred végleg a 11. Harckocsi Hadosztály kötelékébe került. Ebben az évben kezdődött a T-34M harckocsik felváltása T-55 harckocsikkal. 1962-ben 25 darab, 1963-ban 42 darab új harckocsit, összesen 67-et adtak át. Az alegységek harckocsiirányzó és tisztesképzést folytattak.

Egyidejűleg rendszerbe álltak a harckocsizászlóaljak harmadik századai. Így tehát a 6 század helyett 9 század lett, de a századok továbbra is csak két-két szakasszal működtek. A zászlóaljak 22-22 harckocsival rendelkeztek. A harckocsik száma 46-ról 67-re egészült ki. A kiképzés mellett az ezred részt vállalt a meginduló népgazdasági és ipari munkákban, ott volt az árvizeknél, a száj- és körömfájás okozta veszély elhárításánál, valamint az osztrák–magyar határnál telepített aknazár cseréjénél is. Az alakulat gyakran fogadott külföldi vendégeket és tartott bemutatókat.

1963-ban a Tatán állomásozó két harckocsiezred közül a 69. Harckocsi Ezred Tatáról Nagyatádra települt át.

1965-ben rendszerbe álltak a harckocsiszázadok harmadik szakaszai is. 1966-ban megalakult az önjáró légvédelmi üteg négy darab ZSZU-57-2 légvédelmi gépágyúval, ami 1971-ben átfegyverzés miatt megszűnt. Helyette létrejött az önjáró légvédelmi tüzéreg négy darab ZSZU-23-4 önjáró légvédelmi gépágyúval. 1971-ben megszűnt a géppisztolyos század és a kiképzőszázad. A harmadik zászlóalj kiképzőzászlóalj lett, így ez a zászlóalj „M” kategóriába került. Századonként 10, zászlóaljanként 31, az ezrednél összesen 94 T-55 harckocsi állt hadrendben (közben ideiglenesen újra megszüntették a harmadik szakaszokat).

Az 1963–1968 közötti időszak a kiképzés jegyében telt. Fontosabb feladatok: az erődök elleni harc, víz alatti átkelés, század-zászlóalj éles lögyakorlatok, fedett tüzelőállásból lött tűz, az aknamezőn történő átjárónyitás voltak. 1968-ig befejeződött a T-55 harckocsik modernebb T-55A típusra történő cseréje. A feszített ütemű kiképzés mellett csapat- és bázisépítkezések kezdődtek. Ezek egymás rovására történtek.

Az ezrednek, lévén azonnali készenléti idejű alakulat, évente ezredgyakorlaton kellett helytállnia (pl. „Vértés 73”, „Vértés 75”). A '70-es évek gyakorlatai már rendre koalíciós együttműködési gyakorlatok voltak („Jégvirág 71”, „Barátság 77”, „Barátság 78”).

1969-ben az alakulatnál miniszteri szemlét tartottak. Az építkezések eredményeként kialakultak az ezred életéhez nélkülözhetetlen funkcionális létesítmények. 1974-ben pedig az

új szolgálati szabályzat megjelenésekor itt tartották meg a hadseregszintű módszertani foglalkozást. 1973-ban a FUG-ot PSZH-ra cserélték a felderítőszázadnál, az úszó harcokcsik száma 3-ról 4-re emelkedett. 1977-ben az alakulat a 31. harcokcsiezredtől átvette az első időszakos harcokcsi-vezetői képzést. Ugyanebben az évben hídvetőharcokcsi-rajok álltak rendszerbe.

1978-ban a T-55/A harcokcsikat felváltották az új T-72 harcokcsik. Elsőként a 25. Harcokcsi Ezred 1. harcokcsizászlóalját szerelték fel 22 darab T-72 harcokcsival. A harmadik zászlóalj harmadik százada bázisképző századdá alakult, harcokcsiparancsnokokat, harcokcsiirányzókat és harcokcsivezetőket képzett 4 darab T-72 harcokcsival. A beérkezett 31 darab harcokcsiból további 5 darab a tanintézetekhez került. A kiképzés érdekessége volt, hogy míg az 1. és 3. harcokcsizászlóalj harmadik százada T-72, a többiek T-55 kiképzést kaptak (a T-72 harcokcsik személyzete 3 fő).

Megtörtént a T-72 harcokcsik rendszerbe állítása, majd az ezred a „Pajzs 79” koalíciós gyakorlaton vett részt már T-72 harcokcsikkal. Az 1. harcokcsizászlóalj képviselte a harcokcsizókat a jubileumi díszszemlén (1980), majd víz alatti átkelésen és légvédelmi géppuskával való lövészetben is eredményes volt. A felderítőszázadtól kivonták az úszó harcokcsikat.

Az MN 9935 a „Barátság 82” nemzetközi gyakorlaton cseh és szovjet harcokcsicsapatokkal együttműködve oldotta meg feladatát. A gyakorlatot követő HM-szemlén jó értékelést kapott, és elnyerte az „Éljenjáró Ezred” címet. A „Kunság 83” és az azt követő gyakorlatokon találkozóharcok során bizonyította technikai fölényét és kiképzettségét. 1984-ben az 1. harcokcsizászlóaljnál rendszerbe álltak a harmadik szakaszok (31 darab T-72). Az ezred életében újabb koalíciós gyakorlat („Duna 84”) és újabb díszszemle következett (1985). Az alakulat ellátása a továbbiakban lengyel és cseh gyártású T-72-es, majd T-72M típusú harcokcsikkal történt. Ezzel a 2. és 3. harcokcsizászlóaljak átfegyverzése is befejeződött. A T-55 harcokcsikat átcsoportosították. 1986-ban rendszerbe állt az önjáró tarackos tüzérsztyály és a Sztrela-1M légvédelmi rakétakomplexum.

1987-ben a „Rubin” intézkedéssel a harcokcsiezred harcokcsidandárrá alakult, és részt vett a „Bazalt 87” bemutató gyakorlaton. A későbbiekben a gyakorlatokon is a védelmi harc megvívása került előtérbe.

1990-ben megkezdődött a haderőreform „Gerecse I-II” feladatainak végrehajtása. Az alakulat felvette Klapka György nevét. 1991–1992-ben a dandár készenléti erőivel részt vett a délszláv válság kezelésében.

1996-ban a 46 éve fennálló harcokcsi-alakulat önálló gépesített dandárrá alakult át, és a 4. Gépesített Hadtest (Székesfehérvár) alárendeltségébe került. A 3 harcjárműből álló szakaszok 4 harcjárművel működtek tovább. 1997-ben a dandár elnevezése 25. Klapka György Gépesített Lövészdandárra változott, és a 3. Gépesített Hadosztály (Cegléd) állományába tartozott.

1997-től intenzívvé vált a NATO-csatlakozás előkészítése. A dandár, illetve a dandártörzs részt vett a „Cooperative Guard”, „Delta 97”, „Cooperative Demand”, „Griffin Rhapsody”, „Vértés 98”, „Cooperative Lantern” és számos más hazai és külföldi gyakorlaton.

A NATO-csatlakozás után felajánlott erőivel részt vesz a szövetség feladataiban és a koszovói válságkezelésben. Megalakult a 11. Hunyadi Mátyás Önálló Harcokcsi Zászlóalj, ami folytatja elődjei hagyományait.

Parancsnokok:

Kozsel József őrnagy (1953–1957)

Huszár Lajos alezredes (1957–1959)

Bielik János százados (1959–1968)

Básti Gyula őrnagy (1968–1969)
Petre Sándor alezredes (1969–1970)
Leskó István alezredes (1970–1974)
Homor György alezredes (1974–1979)
Szekeres József ezredes (1979–1990)
Nagy Tibor alezredes (1990–1993)
Szollár János alezredes (1993–1994)
Tóth László alezredes (1994–1995)
Nagy Tibor dandártábornok (1995–2000)
Békési István dandártábornok (2000–2004)
Újfalusi Csaba dandártábornok (2004–2005)
Husztai András dandártábornok (2005–2010)
Huszár János dandártábornok (2010)
Sándor Zsolt dandártábornok (2010–2014)
Horváth Gábor dandártábornok (2014–)⁴

145. Harckocsi Ezred (MN 7038, Szabadszállás) / 11. Harckocsi Hadosztály (MN 2284, Tata)

Az ezred jogelődje a 16. Harckocsi Rohamlöveg Zászlóalj a nagy hadseregfejlesztés jegyében, a jugoszláv veszély elhárítására 1950. november 1-jén alakult meg Pécsen. 1951. november 1-jétől Szabadszállás helyőrségbe települt. Fedőszáma a megalakulástól kezdve MN 2248 volt. Az 5. Lövész Hadosztály, Kecskemét és a 3. Lövész Hadtest Parancsnokság, Kecskemét alárendeltségébe tartozott. Az alakulat akkoriban nagyon kevés lóvontatású tüzérségi eszközzel és gépjárművel rendelkezett. 1953. október 15-től a harckocsi-rohamlöveg zászlóaljából harckocsi-rohamlöveg ezred szerveződött, mely 1954. november 14-ig létezett.

1954. november 15-én a rohamlövegezred bázisán megalapult a 16. Közepes Harckocsi Ezred. Állományába T-34-es harckocsik tartoztak. Harckocsik ekkor kerültek először az akkor még sárban álló telephelyre. A forradalom után az ezredet 1957. április 30-án felszámolták. Parancsnoka Szabó Imre alezredes volt.

A 145. harckocsiezred 1958. szeptember 1-jén alakult meg Szabadszállás helyőrségben, MN 5260 fedőszámmal. Alakító parancsnoka Szabó Imre alezredes volt. Felettes szerve a 8. Gépkocsizó Lövész Hadosztály Parancsnokság (MN 3010, Békéscsaba), Parancsnoka Oláh István ezredes volt. 1961 szeptemberétől a 8. Gépkocsizó Lövész Hadosztály felettes szerve az újonnan alakult 5. Hadsereg Parancsnokság (MN 3964, Budapest) lett. Parancsnoka Csémi Károly vezérőrnagy volt. 1959-ben az ezred 20 darab T-34 harckocsival és 1 darab harckocsivontatóval rendelkezett.

A harckocsiezred a csapatzászlaját a Dunai Vasműtől kapta 1959. február 1-jén. A harckocsiezred és a 8. Gépkocsizó Lövész Hadosztály is kiképzőalakulatokként működtek, tartalékokat képeztek a hadsereg számára. Az iskolaszázadban folyt a harckocsiparancsnokok és -vezetők képzése. A létrehozott két harckocsizászlóaljban folyt a változó állomány (a forradalom miatt korábban be nem hívott) rövidített 4 hónapos kiképzése.

⁴ Forrás: Bártfai Ilona – Homor György – vitéz Petrozsényi Tibor – vitéz Polgár Sándor – Szekeres József – Váradi György: Tata katonái 1869–1999. Tata, 2001.
Hadrendi nyilvántartó lap. HIM HL. V/048328/41.

Amikor a 8. Gépkocsizó Lövész Hadosztály Parancsnokság 1963 nyarán Zalaegerszegre települt, 5 év működés után a 145. Harckocsi Ezred átkerült a 11. Harckocsi Hadosztály alárendeltségébe (MN 2284, Tata), melynek felettes szerve az 5. Hadsereg Parancsnokság (1963 őszétől MN 5232, Székesfehérvár) volt. Helyőrsége maradt Szabadszálláson, de fedőszáma 1963. július 15-tel megváltozott MN 7038-ra. Ez így maradt egészen az 1987-es átszervezésig.

1962-ben a megalakult kiképzőzászlóalj a harckocsivezetők, -parancsnokok és az ETI-növendékjelöltek, valamint a gépkocsizó lövészezek iránzóinak a kiképzését végezte.

A felszereltségben, harcértékben és kiképzésben minőségi változást jelentett, hogy 1964-ben új harci technikai eszközöket állítottak rendszerbe. Az ezredet az elsők között (a 25. Harckocsi Ezred mellett) T-55 harckocsikkal látták el. A harckocsik száma 46-ról 59-re, majd 67-re változott.

1964-ben az ezred 1. harckocsizászlóalja Tahitófalu–Szödliget térségében víz alatti átkelést hajtott végre T-55 harckocsikkal. A laktanyában és a gyakorló lőtereken folytatódott a kiképzési létesítmények építése.

1965-ben az ezredet is kijelölték a 3×8 hónapos kiképzési rendszer bevezetésének kísérleti feladataira. Az új rendszerre történő átállás rendkívül igénybe vette az egész személyi állományt. A kiképzési bázisrendszer kiépítettsége és állapota elmaradt az új kiképzési rendszer követelményeitől.

1965. április 4-én az ezred T-55 harckocsikkal részt vett a díszszemlén, és a nagy nyilvánosság előtt először mutatta be az új harceszközöket. 1970-ben ismét részt vett a díszszemlén. Ebben az évben elnyerte a KISZ KB Vándorzászlaját. Az alakulat az elsők között hajtott végre harckocsizászlóalj-szintű éles lögyakorlatot. Ezred- és zászlóaljgyakorlatok sokaságán bizonyította képességeit. HM- és hadseregszemléken állt helyt. 1966-ban létrejött az önjáró légvédelmi üteg ZSZU-57-2 légvédelmi gépágyúkkal. Helyette 1969-ben önjáró légvédelmi tüzérüteg állt rendszerbe, négy darab ZSZU-23-4 önjáró légvédelmi gépágyúval.

1971-ben több szervezeti változás is történt. A komendánsszakasz századdá alakult, a 3. harckocsizászlóalj kiképzőzászlóalj lett, a harckocsiszázadok háromszakaszos szervezetre tértek át. A FUG-ot PSZH-ra cserélték. A felderítőszázadnál az úszó harckocsik száma négyre emelkedett.

Az ezrednél 1973-ban miniszteri szemlét tartottak, mely megfelelő eredménnyel zárult. Az alakulat teljes személyi állományával és technikájával 1973 szeptemberében részt vett a „Vértés 73” koalíciós gyakorlaton. A 11. Harckocsi Hadosztály első lépcsőjében, együttműködve egy szovjet gépesített lövészezzel oldotta meg támadó feladatát.

1974 nyarán az ezred részére ellenőrzés céljából „Sárvíz 74” néven mozgósítással egybekötött magasabb harckészültséget rendeltek el. Ezt követően az alakulat teljes technikájával menetet hajtott végre a csornai harckocsilőterre. Amíg az ezred- és zászlóaljgyakorlatok harcfeladatát dolgoztak ki, addig a személyi állomány ellenőrző harckocsilövészen vett részt. A lövészet irreális körülmények között, a kalocsai 24. Harckocsi Ezredtől kapott eszközökkel folyt, és nem megfelelő értékelést kapott. Az eredménytelen lövészet miatt 3 hónapra bevezették a 111. számon elhíresült büntető parancsot, ami többek között napi 8-10 órás kiképzést, szigorú napirendet írt elő. A „Vértés 75” gyakorlaton helyállt az alakulat. 1976-ban adták át a Helyőrségi Művelődési Otthont.

Az MN 7809 1977-ben a 3. Hadtest, valamint a Páncélos és Gépjárműtechnikai Kiképző Központ első időszakos harckocsivezetőit képezte ki (a 35. harckocsiezzredtől vette át), és részt vett a „Fegyverbarátság 77” gyakorlaton. Az ezrednél hídvetőharckocsi-rajokat rendszeresítettek.

1978-ban a „Sárvíz 78” elnevezésű, mozgósítással egybekötött ezredgyakorlat kezdetén a harcászaltságba helyezés időszakában, előmelegítés közben kigyulladt a zárt telep-helyen álló egyik harckocsi. Az ott tartózkodók gyors reagálásának köszönhetően az égő harckocsit a többi közül kivontatták, és a tüzet eloltották. A küzdőtérben lévő gyalogsági, géppuskalövedékek és kézigranátók megsemmisültek. Szerencsére a 100 mm-es gránátok nem robbantak fel, de több így is megsérült. Emberéletben nem esett kár. A harcászaltságba helyezés ideje alatt kidolgozott harcfeleletet a valóságban is végre kellett hajtani.

Ebben az időszakban a kiképzési feladatok mellett nagyarányú csapat- és bázisépítés folyt (laktanyakerítés, telephely, új, korszerű őrszoba, elektromos harcászati gyakorlótér, harckocsi-vezetési pálya, tantermi épület). Az orgoványi lőtérrel egy zászlóalj befogadására alkalmas körletet építettek. Az MN 7260-nal összevont helyőrségi javítóműhelyt alakítottak ki, ennek része volt az ezred javítószázada.

Az 1. és a 2. harckocsizászlóalj teljesen feltöltöttek voltak és kötelekkiképzést folytattak. A 3. harckocsizászlóalj báziskiképzés keretén belül tervezte, szervezte és végezte a harckocsivezetők, vontatóvezetők és a harckocsiparancsnokok képzését, és mozgósítás keretében került feltöltésre. Ezekben az években sok külföldi delegáció látogatta meg az alakulatot. 1979-ben az ezred részben mozgósított állománnyal ezredgyakorlat keretében vett részt a „Pajzs 79” nemzetközi gyakorlalon. 1981-ben az ezredgyakorlat megfelelő eredménnyel zárult. Ebben az évben a nyári kiképzési időszakot az éleslövészettel egybekötött század komplex harcászati gyakorlatok határozták meg. Az ezred meghatározó alegységei elérték az Élénjáró címet. A csapat erőssége mindvégig a kiképzés volt.

1982-ben az ezred a HM-szemlén és ennek részeként a „Duna 82” gyakorlaton szerepelt eredményesen, és elnyerte az „Élénjáró Ezred” címet és az ezzel járó zászlót. A zászlóalj törzsfőnöki FUG-ot PSZH-ra cserélték. Beindult a harckocsi-parancsnoki bázisképzés. Egy évvel később a felderítőszázadot PSZH-kal látták el. A 24. harckocsiezredtől átvették a BTR-50-PU-vezetők képzését. Erőszakos folyóátkeléssel egybekötött zászlóalj-, majd újabb ezredgyakorlaton állt helyt az alakulat. Az 1984. év tavaszán a zászlóalj komplex harcászati gyakorlaton, majd ezredgyakorlaton vettek részt Újdörögd és Várpalota térségében. A „Mátra-IV” feladat részeként integrált fegyverzeti és technikai szolgálat jött létre. A Dunai Vasmű hathatós segítségével folytatódott a laktanyai és kiképzőobjektumok korszerűsítése. Fellendült a kisegítő gazdaság, melynek következtében javult a légénység ellátása.

1985 januárjában az éleslövészettel egybekötött zászlóalj komplex harcászati gyakorlat, hadosztály módszertani foglalkozás keretében, az Újdörögdi Gyakorló és Lőtérrel folytatódott. A téli viszonyok között végrehajtott feladat igazi kihívás volt a személyi állomány és a technikai eszközök számára is. 1985-ben az ezred részt vett a „Duna 85” fedőnevű koalíciós hadgyakorlaton, ahol a hadsereg hadműveleti manővercsoportjaként oldotta meg újszerű feladatát. Ugyancsak 1985-ben került sor a „Tranzit 85” nemzetközi hadgyakorlatra, ahol az ezred alegységei a Dunán és a Tiszán való átkelést mutatták be uszály- és pontonhidakon, a Tiszán épített ideiglenes vasúti hídon, valamint a harc- és gépjárműekkel a vasúti szerelvény nyílt pályán történő elhagyására került sor. Az újszerű gyakorlaton való helytállásért a személyi állomány számos magas szintű elismerést kapott.

1996-ban az ezred hadseregszemlén szerepelt eredményesen. A szemle keretében végrehajtott ezredgyakorlaton a harckocsiezred találkozóharcára került sor a T-72 harckocsikkal ellátott 25. Harckocsi Ezred ellenében, ahol a T-55 harckocsik sikeresen szerepeltek. A gyakorlat a védelemben történő átmenettel és az ezred második lépcső ellenlökésével fejeződött be.

Folytatódott a laktanyai rekonstrukció. Új üzemanyag-telephely, térbeton készült, tűzi víztárolók épültek. Az ezred és dandár a kiképzési, harcckészültségi feladatok mellett részt vett a népgazdasági munkákban és a katasztrófaelhárítási feladatokban (1987 januárjában a rendkívüli hideg időjárás és nagy hóesés okozta helyzet kezelésében), az árvizek elleni védekezésben és Apaj-pusztán Jancsó Miklós „Szegénylegények” című filmjének forgatásán.

Az ezred 1987-ig a harcckocsihadosztály alárendeltjeként oldotta meg feladatát annak első vagy második lépcsőjében, vagy tartalékkaként alkalmazva. A kiképzés alapalegysége a század volt.

1987. június 15-én a „Rubin” intézkedéssel a 145. Harckocsi Ezred bázisán megalakult az 5. Hadsereg közvetlen alárendeltségében a 145. önálló harcckocsidandár. A dandár a hadsereg legnagyobb tüzerőt képviselő alakulata lett. 1987. szeptember 1-jén érte el a számára meghatározott készenléletet. A dandár 4 harcckocsizászlóaljából, két gépesített lövészászlóaljából, egy önjáró tarackos tüzerosztályból, egy önjáró légvédelmi tüzerütegből mint harcoló alegységekből, valamint harcbiztosító és kiszolgáló alegységekből tevődött össze. Összesen 4×31 + 2 T-55A harcckocsival, ezenkívül még 40 darab lánctalpas eszközzel volt felszerelve. Az egyik gépesített lövészászlóalj PSZH-kal rendelkezett, a másik ideiglenesen gépkocsikkal volt ellátva. A dandár számára a szilárd kiképzés, a harcckészültség fenntartása, a tüzerosztály rendszerbe állító éleslövészete mellett a hadseregszintű harcckocsi- és lánctalpas-vezetői báziskiképzés jelentette a fő feladatot.

1988-ban ünnepelte az alakulat fennállásának 30. évfordulóját. A Dunai Vasmű igazgatója a „Béke” elnevezésű szobrot ajándékozta a jubiláló alakulat számára, melyet a lakótelepen állítottak fel.

1989-ben az enyhülési folyamat eredményeként, az egyoldalú fegyverzet- és csapatcsökkentés jegyében, az országban elsőként, megszüntették az önálló harcckocsidandárt. Az itt szolgáló katonák szomorúan vették tudomásul ezt a tényt. Megkezdődött a hadsereg átalakítása, védelmi jellegének erősítése.

A „Bakony–III” feladat kapcsán a 31 éve fennálló patinás alakulat 1989. október 31-én megszűnt létezni. A felszámoló alakulat anyagi fegyelmére jellemző módon mindössze 70 ezer forint hiánnyal adta le a több milliárd forint értékű vagyont. A dandár felszámolása után a helyőrség-parancsnoki teendőket a Páncélos és Gépjárműtechnikai Kiképző Központ parancsnoka vette át. A dandár csapatzászlaját és az „Éljenjáró Ezred” zászlaját a Hadtörténeti Múzeum őrzi.

Az ország egyik magas harcértékű, jól kiképzett és felszerelt páncélosalakulatánál több száz tiszt, tiszthelyettes és polgári dolgozó szolgált. Fennállása alatt több ezer katonát képezett ki a katonai mesterségre, akik mindmáig büszkék az itt szerzett tudásra és a csapathagyományokra. Nem felejtjük el a katonáinkat, nem felejtjük el a harcckocsiezredet, dandárt, az ott szolgálókat. Szabadszállás együtt élt a katonákkal, a katonák együtt éltek a várossal. A város sokat kapott a katonaságtól, erősödött általa.

Parancsnokok:

Farkas László őrnagy (1951–1952) (16. Rohamlöveg Zászlóalj)

Kocsis Sándor főhadnagy (1952–1953) (16. Rohamlöveg Zászlóalj)

Szabó Imre alezredes (1953–1957) (16. Rohamlöveg Ezred, 16. Harckocsi Ezred)

Szabó Imre alezredes (1958–1959) (145. Harckocsi Ezred, alapító parancsnok)

Huszár Lajos alezredes (1959–1961)

Juhász József alezredes (1961–1967)

Pálóczi Béla alezredes (1967–1975)

Annus Antal alezredes (1975–1979)
Bakos Sándor alezredes (1979–1985)
Végh Ferenc alezredes (1985–1989)⁵

A 8. Harckocsi Ezred (MN 6904, Tapolca) / 8. Gépesített Lövész Hadosztály (MN 4891, Zalaegerszeg)

Az ezred jogelődje, a 38. Lövész Ezred 1950. október 15. és november 1. között alakult meg a Honvéd Vezérkar Szervezési Osztály 02500. számú, 1950. augusztus 30-án kelt rendelete alapján. Megalakulás helye: Veszprém, Jutasi laktanya, MN száma 5079, és a 9. Lövész Hadosztály (Veszprém) alárendeltségébe került. 1953. november 15-én a 9. Lövész Hadosztály Parancsnoksága Keszthelyre, a 38. Lövész Ezred pedig Tapolcára diszlokált. Az ezred alapító parancsnoka Bránát István alezredes volt.

Az ezrednél az 1960/1961-es kiképzési évben állománytáblán felül egy harckocsizászlóaljat szerveztek, és azt 22 darab T-34 harckocsival látták el. 1961 őszén, a VK Szervezési Csoportfőnökség rendelete alapján az alakulatot átszervezték és harcoló alakulattá nyilvánították. Állományába három gépkocsizó lövészászlóalj és egy harckocsizászlóalj tartozott. Elnevezése még 8. Gépkocsizó Lövészezred. 1962-ben a harckocsizászlóaljnak 10 T-34 harckocsija maradt.

1963-ban a „Pilis” feladat keretében a 8. Gépkocsizó Lövész Ezredet harckocsiezreddé alakították át. Állományába három harckocsizászlóalj (összesen 70 darab harckocsi), felderítőszakasz, híradószakasz, komendánsszakasz, vegyi- és sugárfigyelő szakasz, műszaki szakasz, javítószázad, szállítószázad tartozott. Az átszervezés után az ezred összlétszáma 820 fő volt (88 tiszt, 44 tiszthelyettes, 698 tisztos és sorállományú katona, 113 darab gépjármű).

Az ezred 1963. szeptember 1-jén a 9. Gépkocsizó Lövész Hadosztály (Kaposvár) alárendeltségéből, Békéscsabáról áttelepült 8. Gépkocsizó Lövész Hadosztályhoz (Zalaegerszeg) került. A fedőszáma MN 5079-ről MN 6904-re változott. Időközben a 3. harckocsizászlóaljat átszervezték, és „M” állományba került. Békében a harckocsiparancsnokok, harckocsiirányzók és harckocsivezetők kiképzésével foglalkozott. Harckocsiállománya 94-re emelkedett.

1963-ban a Tapolcán székelő Bakonyi Bauxit Bánya Vállalat csapatzászlót adományozott az ezrednek.

1965-ben kiképezte a saját és a hadosztály gépkocsizó lövészezredeinek harckocsivezetőit. Az ezred számos hadosztály-, hadsereg- és HM-szemlén bizonyította képességeit. A kiképzési feladatok mellett részt vett a népgazdasági munkában, katasztrófaelhárításban és a csapatépítkezésben. Az alakulatot hazai és külföldi delegációk látogatták meg. Az alakulat az ismétlődő zászlóalj- és ezredgyakorlatok mellett éleslövészetekkel egybekötött gyakorlatokon és víz alatti átkeléseken is részt vett. A harckocsiezred eredményesen szerepelt a „Vltava 67” koalíciós gyakorlaton.

1971-ben számos szervezeti változás történt. A harmadik zászlóalj kiképzőzászlóaljjá alakult, megszűnt a géppisztolyos század, a komendánsszakasz századdá szerveződött, kialakult az ellátószázad. 1977-ben rendszerbe kerültek a hídvetőharckocsi-rajok, a felderítőszázadnál a FUG-ot PSZH-F-re cserélték.

⁵ Forrás: Végh Ferenc: Vég(h)elszámolás. A korszakváltás katonája. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2014. HIM HL. MN Különgyűjtemény (Kgy.) A-II/a-27/a. Hadrendi nyilvántartó lap. HIM HL. V/0048328/43. HIM HL. MN 1980–1989: 993. d./1555. öe. Jegyzőkönyv a 145. harckocsiezrednél végrehajtott miniszteri szemle tapasztalatairól.

Az ezred részt vett az 1977-ben megrendezett, teljes mozgósítással egybekötött hadosztály- (8. Gépesített Lövész Hadosztály) gyakorlaton, majd 1979-ben a nagy erőpróbát jelentő „Kárpát 79” koalíciós gyakorlaton, a Szovjetunió területén. Szerepelt a „Barátság 81” koalíciós gyakorlaton Bulgáriában, majd 1981-ben Újdörögdön, a Varsói Szerződés katonai törzseinek, „Kiállítás 81” fedőnévvel, bemutató kiképzési gyakorlatot tartott. Állományával részt vett a Magyarországon rendezett „Duna 80”, „Duna 82”, „Duna 85” harcászati gyakorlatokon. 1984-ben eredményesen szerepelt a „Barátság 84” koalíciós gyakorlaton, Csehszlovákia területén. 1985-ben létrehozták az integrált fegyverzeti és technikai szolgálatot.

Az ezred nagy erővel vette ki részét a csapatépítési feladatokból, a harckocsizászlóalj épületeinek építéséből, az MN 5232 VII. Kiképzési Bázis átépítéséből, valamint a hozzá tartozó „Romváros” felépítéséből és a „Badacsonyládbi Hadosztály Csapatpihenő” építéséből. Külön feladata volt a 43. Mélységi Felderítő Zászlóalj kiszolgálása. Az alakulat ellátási körébe utaltak olyan fontos kiképzési bázisokat, mint az I. számú (Rezi tábor), a III. számú és a VII. számú bázis és a „Romváros”, valamint az MH 5232/III. számú Kiképzési Eszközjavító és Lőtérkarbantartó Műhely bázisa. Az ezred feladata volt a tisztí főiskolák hallgatóinak harcászati gyakorlattal egybekötött lökiképzési és a végzős tisztí hallgatók évről-évre gyakorlatainak kiszolgálása. Az 5. Hadsereg Parancsnokság az éves kiképzési programoknak megfelelően a 8. Harckocsi Ezred ellátásába és kiszolgálásába utalta az újdörögdői bázison tartózkodó harckocsi- és lövészalegységek harcászattal egybekötött gyakorlatait és éleslövészeit.

1986 márciusától megkezdődött az ezred dandárrá történő átszervezésének előkészítése. A törzsvezetési gyakorlatokon a harckocsialegységek az összefegyvernemi alegységekkel történő együttműködés feladatait gyakorolták.

1987-ben a „Rubin” feladattal az ezredet harckocsidandárrá szervezték át. A végrehajtás során 1987. 03. 11–12-én a 8. Harckocsi Dandár a kaposvári 2. Gépesített Hadtest állományába került.

A „Mátra” feladatok kapcsán a dandár végezte a mozgósítás tervezését, szervezését, előkészítését, valamint az alegységek feltöltését, átadását.

A 8. Harckocsi Dandár (MN 6904, Tapolca) szervezete és állománya:

Vezető szervek:

parancsnokság, dandártörzs, anyagi-technikai szolgálat.

Harcbiztosító alegységek:

vezetésbiztosító század (híradó- és komendánsszázadok egyesítésével),

felderítő század (amely egyben BMP-1 harcjárművekkel lett feltöltve),

műszaki század,

vegynyvédelmi század.

Harcoló alegységek:

négy harckocsizászlóalj,

egy gépesített lövészászlóalj,

egy 122 mm-es önjáró tarackos tüzérszázad,

egy önjáró légvédelmi rakétaüte.

Kiszolgáló alegységek:

javító század,

ellátó- és szállító század, segélyhely,

234 fő tiszt, 360 fő tiszthelyettes és zászlós, 115 fő szerződéses tiszt, 61 fő közalkalmazott és 4322 fő sorállomány.

1996-ban, 33 évi működés után a helyőrségben megszűnt a harcokszó alakulat. Jogutódja az ebben az évben létrejött Dunántúli Kiképző Központ, majd 2001-től a 2005-ös felszámolásáig a Tapolcai Kiképző Központ lett. A helyőrségben lévő nyugdíjasklub őrzi a hagyományokat.

Parancsnokok:

Édelmayer Pál alezredes (1957–1958)

Bogya Imre százados (1958–1960)

Bránát István alezredes (lövész) (1960–1964, alapító parancsnok)

Medvegny Mihály alezredes (1964–1968)

Tóth László alezredes (1968–1976)

Borsits László ezredes (1976–1977)

Csorba Mihály alezredes (1977–1982)

Megyeri József alezredes (1982–1987) (8. Harckocsiszred/8. Harckocsi Dandár – „Rubin” feladat)

Radics Sándor ezredes (1987–1996) (8. Harckocsi Dandár)

Radics Sándor ezredes (1996–2001) (Dunántúli Kiképző Központ)

Matuz István ezredes (2001–2005) (Tapolcai Kiképző Központ – felszámoló parancsnok)⁶

A 69. Harckocsi Ezred (MN 7818, Nagyatád) / 9. Gépesített Lövész Hadosztály (MN 7203, Kaposvár)

Az ezred a HM 033. sz. parancsa alapján 1961. szeptember 11-től azonnali készenléti ezredként szerveződött Tatán (MN 9237) a Klapka György laktanyában, a 11. Harckocsi Hadosztály kötelékében. Az 1961. szeptember 1-jétől szeptember 30-ig terjedő rövid szervezési időszak alatt megteremtette a béke- és háborús működésének személyi és tárgyi feltételeit. Az ezred első parancsnoka Kozsel József alezredes. A 69. Harckocsi Ezred 1961. november 19-én a Tatabányai Szénbányák Trösztjétől csapatzászlót kapott, amit az újoncok eskütételén ünnepélyes keretek között adtak át.

A tárolóhelyeken és javítási szektorokon két harckocsiszred (25. és 69.) és a hadosztály közvetlen alegységei osztoztak. A tatabányai laktanya viszonylag nagy területet foglal el, de a hirtelen megnövekedett személyi állomány és technikai eszközök elhelyezése túlszűfoltsgot okozott, ami már akkor előrevetette árnyékát annak, hogy ez a rengeteg haditechnikai eszköz sokáig nem maradhat egy laktanyában.

1962. október 14-e és 19-e között az 5. Hadseregparancsnok „Isaszeg” fedőnévvel hadosztálygyakorlatot vezetett le a 9. Gépkocsizó Lövész Hadosztály (Kaposvár) és a 11. Harckocsi Hadosztály (Tata) teljes állománya részére. A gyakorlat sajátossága az volt, hogy a 9. Gépkocsizó Lövész Hadosztálytól a 25. Harckocsi Ezred a 11. Harckocsi Hadosztály állományába, míg a 69. Harckocsi Ezred a 9. Gépkocsizó Lövész Hadosztály állományába került át a gyakorlat idejére. Ekkor terjedt el a 69. Harckocsi Ezred személyi állománya körében a máig el nem felejtett, sokat idézett szólás: „Ne gondoljon csak a mára, jöjjön velünk Nagyatádra.”

⁶ Forrás: Nacs Ferenc: A 8. Harckocsi Ezred története (Honvédelmi Minisztérium Központi Irattár jegyzetek, hivatkozások alapján). Tapolca, 2011.

Hadrendi nyilvántartó lap. HIM HL. V/048328/6.

Az ezred állományában T-54A közepes harckocsik voltak, de 3 darab T-34-es harckocsival is rendelkeztek. Harckocsiszázadonként 7-7 darab harckocsi + a zászlóalj-parancsnoki harckocsi, így a zászlóaljnál összesen 22 darab volt rendszeresítve. Az ezred állományába 3×22 + az ezredparancsnoki harckocsi, 67 harceszköz tartozott. A zászlóaljtorzs 1 darab M-61 motorkerékpárral, 3 darab tehergépkocsival, 2 darab 130-Garant, 1 darab Cs-350 tehergépkocsival, 1 darab Lo-1800-as mentőgépkocsival rendelkezett.

1963. február 15-én a 11. harckocsihadosztály magas beosztású parancsnokok fogadására készült. Az ezred állománya kimenőöltözetben várakozott. A vendégek megérkezése után Grecsko marsall, a Varsói Szerződés Egyesített Erőinek főparancsnoka megkérdezte a 69. Harckocsi Ezred parancsnokát, Kozsel alezredest, hogy a harckocsiezred mennyi időn belül képes elhagyni a laktanyát. Az ezred parancsnoka jelentette a kidolgozott időnormákat. A marsall a honvédelmi miniszteren és ellenőrző csoportján keresztül elrendelte a teljes harckészültség végrehajtását, a tartalék harckészültségi körlet (Asszony-tó) elfoglalásával, ellenőrzés céljából. Ekkor az egység ügyeletes tisztje a színházteremben várakozó kimenőöltözetbe öltözött, az ünnepségre készülők személyi állományt riasztotta. A riadót hitetlenkedve fogadta az állomány, így csupán a tárolóhelyeken való felsorakozásra és a létszámmellenőrzésre gondolva, sokan a kimenőruhára szerelőruhát húztak. A harckocsimotorok még kombinált indítással is nehezen indultak. A telephely elhagyása szervezetlenül, nem alegységkötelékben történt. Az ezred teljes állománya a hadosztálytorzs operatív csoport irányításával 100 km-es menetet hajtott végre téli viszonyok között, Tata-Tatabánya-Csákvár-Lovasberény-Sárbogárd menetvonalon. Egy harckocsiszázadot vasúti szállítással kellett a Bakonyba és vissza a helyőrségbe szállítani. A feladat teljesítése során a személyi állomány egy része fagyási sérüléseket szenvedett. Főleg a harckocsivezetőknél voltak gyakoriak a kéz-, láb- és az arcfagyások. Az ezred állományát a harckészültségi feladat váratlanul érte. Ez volt a legendás „Grecsko-féle” gyakorlat, amely figyelmeztetőül szolgált a későbbiek során.

A harckocsiezred minőségi változáson ment át. Folytak a T-54A harckocsira való átképzések. Tovább épültek a technikai eszközök tárolóhelyei.

Az MN VKF 001000/63. sz. intézkedése alapján az ezred 1963-ban Nagyatádra diszlokált és került a kaposvári 9. (MN 7203) Gépkocsizó Lövész Hadosztály alárendeltségébe, egyúttal hadrendi számot váltott (MN 7818). Az áttelepülés és a harckészültségi feladatok nehéz helyzet elé állították az egész személyi állományt. A sorállomány jelentős része Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékből és Budapest környékéről vonult be az alakulathoz.

1964 folyamán új T-54/B típusú harckocsik kerültek az egység állományába. Szerkezeti változással 3-3 szakaszos századok 10 darab harckocsira változtak. A korábbi 67 darab harckocsi helyett az ezred összesen 94 darab harckocsival rendelkezett (három harckocsizászlóalj egyenként 31-31 darabbal). Verpelétről az ottani kiképző harckocsik, kiképző tiszthelyettesekkel együtt Nagyatádra kerültek.

A 69. Harckocsi Ezred 1965-ben a 2×1 éves kiképzési rendszerről áttért a 3×8 hónapos kiképzési rendszerre. Ezzel megnőtt a tényleges hadra fogható katonák aránya, intenzívebbé vált a kiképzés, nőtt a gyakorlatok és lövészetek száma és a parancsnoki állomány leterheltsége is. Megalakult a harckocsivezetők képzését végző kiképzőszázad, mely az egész hadosztály gépesített lövészezredei részére képezte a harckocsivezetőket.

1965. szeptember végén az ezred személyi állománya parancsnoki harckocsikkal a 9. Gépkocsizó Lövész Hadosztály „Párduc” gyakorlatán vett részt, az értékelése megfelelő volt.

A géppisztolyos század a többi közvetlen alegységgel együtt 1966. 08. 01-jétől áttért a 3×8 hónapos új kiképzési rendszerre. Az ezredtörzs 1966. április 18-tól 23-ig részt vett a „Tavas” kétfokozatú parancsnoki és törzsvezetési gyakorlaton.

1966-ban megkezdődött az ezred új, csehszlovák gyártmányú T-55 közepes harckocsikkal való feltöltése. A meglévő T-54B harcjárműveket a gépkocsizó lövészezredek alárendeltségében lévő harckocsizászlóalj feltöltésére adták át. A szállító és egyéb rendeltetésű gépjárművekkel való ellátás is folyamatos volt.

1968. július 1-jén kezdődött kiképzési időszak sajátossága volt, hogy a kiképzés csak az I. időszakos állomány részvételével folyt, mivel a II. és III. időszakos állomány ez időben az „Egri csillagok” című film forgatásán vett részt, valamint bázisépítési feladatot folytatott.

Az egyik harckocsizászlóalj 1968-as harcászati gyakorlata az 5. Hadsereg parancsnok-helyettesének értékelése szerint, először a Magyar Néphadsereg történetében, „KIVÁLÓ” értékelést kapott. A gyakorlat egyes mozzanatait a Magyar Televízió is közvetítette. Ezt követően a harckocsiezred szinte az összes hazai és nemzetközi (Varsói Szerződés-szintű) gyakorlaton részt vett.

Ebben az időben a hadsereg tevékenységének szerves részét képezte a népgazdasági munka, ahol a katonákon kívül szállítóeszközök is (pl. Csepel 344 terepjáró gépkocsi, Zil-157, később D-566 típusú összkerék-hajtású gépkocsik) részt vettek.

1970-ben az ezred a „Fegyverbarátság” gyakorlaton szerepelt, melyet az akkori NDK területén rendeztek. Az első harckocsizászlóalj összefegyvernemi szakalegységekkel, légi-deszanttal együttműködve támadó harctevékenységet hajtott végre. A gyakorlat területére történő kiszállítás vasúton történt az „Altergravo” gyakorlótér területére. Hét nemzet harckocsizászlóaljai egy vonalban helyezkedtek el. A 69. Harckocsi Ezred harckocsizászlóalja a dísztribünnel szemben hajtotta végre harcászati feladatát. A gyakorlat napján 1970. október 17-én sűrű köd nehezítette a feladat végrehajtását. A gyakorlatot követő díszszemlén Magdeburgban nem a gyakorlaton részt vevő állomány, hanem egy másik, komplett harckocsizászlóalj vett részt.

A nemzetközi gyakorlatról visszaérkezve a kemény és hideg tél tovább erősítette a katonák és a polgári lakosság közötti addig is jó kapcsolatot, mivel az alakulat kijelölt részei és technikai eszközei (láncfalpas eszközökkel, nemegyszer harckocsival) segítséget nyújtottak kenyér, élelmiszer és más anyagok szállításában.

A 69. Harckocsi Ezred folyamatosan, egymást követően három alkalommal nyerte el a KISZ Központi Bizottság „Vörös Vándorzászló”-ját, amely az ezred jelképé vált.

1971-ben az ezred HM Felügyeleti Szemlén vizsgázott, és szervezetében változások történtek. A harmadik zászlóalj kiképzővé alakult át, megszűnt a géppisztolyos század, a komendáns- és forgalomszabályzó szakaszt századdá szervezték, a felderítőszázad szervezete (UHK, PSzH) kialakult, megalakult az ellátószázad. 1972 őszén érkezett az utolsó 2 darab olyan T-55/A közepes harckocsi az alakulat részére, melyet a KGST keretében, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság ipari üzemében gyártottak. Az ezred 1974 decemberében a „Csobánc 74” téli gyakorlaton szerepelt eredményesen. 1977-ben rendszerbe álltak a hídvetőharckocsi-rajok.

1979. július 5-ről 6-ra virradó éjszaka a lőszerraktár egyik barakkjában robbanás történt, amely a polgári lakosság körében is nagy riadalmat okozott.

A hetvenes évek végén a honvédelmi miniszter az MN Erdő és Vadgazdaság Kaszópusztai Erdészete számára elrendelte egy 135 km hosszú, körülbelül 3 m magas vadvédelmi kerítés megépítését. A feladatra a 69. Harckocsi Ezredet és egy műszaki zászlóaljat jelölték ki.

A nyolcvanas években nem változott a kiképzési feladatrendszer, az anyagellátás mennyisége és minősége sem. Fokozatosan nőtt a terhelés, fokozódott a takarékoság, és sajnos tovább növekedett a hivatásos állomány leterheltsége. 1981-ben az ezredgyakorlaton az ezred védelmi tevékenysége volt a fő feladat.

1983. februárban az ezred T-55A harckocsikkal a Csehszlovák Szocialista Köztársaság területén, Karlovy Vary térségében a „Barátság 83” koalíciós hadgyakorlaton vett részt. A szokatlan körülmények, a tengerszint feletti 800–1360 méteres magasság, a mínusz 25–32 °C hőmérséklet és a magas hó próbára tette a résztvevőket. A terepen csak jégsarkantyúk alkalmazásával lehetett közlekedni.

1983-ban 100 fő katona a Balatonboglári Állami Gazdaságban társadalmi munkán vett részt. A munkavégzés után a nagyatádi laktanyába történő visszaszállítás közben a katonák az őket szállító polgári buszon találtak egy 2 dl-es, barackpálinkás címkével ellátott üveget, melyben pálinkára emlékeztető folyadék volt, és ittak belőle. Az üveg tartalma valójában Gramoxone gyomirtó szer volt, melyet a gépkocsi vezetője a saját kertjében lévő gyomok irtására kért az állami gazdaság dolgozójától. A gondos orvosi kezelés ellenére a mérgezetek közül 8 fő röviddel a mérgezés után meghalt, többen maradandó egészségkárosodást szenvedtek, akik közül azóta már többen meghaltak.

Az ezred miniszteri szemle keretében, 1985. január 17. és február 5. között részt vett a – váratlanul elrendelt – magasabb harckészültségbe helyezéssel egybekötött „Dráva 85” harcászati gyakorlaton, ahol jó értékelést kapott. Elnyerte a megtisztelő „Éljenjáró Ezred” címet.

1987. június 30-án, a „Rubin” feladattal, 24 éves működés után a 69. Harckocsi Ezredet jogutód nélkül felszámolták. A volt tiszti és tiszthelyettesi állomány egy része nyugdíjba vonult, és Nagyatádon telepedett le. Így került sor a „69. Harckocsi Ezred Baráti Köré”-nek megalapítására, akik felvállalták a hagyományőrzést.

Parancsnokok:

Kozsel József alezredes (1961–1964)

Gyebnár János alezredes (1964–1969)

Básti Gyula alezredes (1969–1973)

Ignéczi Imre alezredes (1973–1976)

Sárkány István alezredes (1976–1979)

Preininger Ambrus alezredes (1979–1984)

Radics Sándor alezredes (1984–1987)

Szilágyi László alezredes (1987 – megbízott parancsnok)⁷

A 24. Harckocsi Ezred (MN 1549, Kalocsa) / 7. Gépesített Lövész Hadosztály (MN 4127, Kiskunfélegyháza)

Az alakulat jogelődje a 24. Önálló Nehéz Harckocsi Rohamlöveg Ezred a HM Páncélos Parancsnokság alárendeltségében, MN 8371 fedőszámmal, Kalocsa városában 1950. 11. 1-jével alakult meg. A HM Páncélos Parancsnokság alárendeltségébe tartoztak a teljessen feltöltött 1. Gépesített Hadtest (7. Gépesített és 18. Páncélos Hadosztályok) a 17. és a 24. Önálló Nehéz Harckocsi Rohamlöveg Ezredek. Az ezred alapító parancsnoka Bérces Emil őrnagy. Az újonnan alakult ezred alapvető feladata a nehéztechnika fogadása, elhe-

⁷ Forrás: Toma József – Bódi Ferenc: Múltidéző – Nagyatád (A 69. Harckocsi Ezred rövid története). Nagyatád, 2002. Hadrendi nyilvántartó lap. HIM HL. V/048328/25.

lyezése, részükre fedett telephely kialakítása, a mindennapi élet és kiképzés beindítása, az új technika megismerése, a lögyakorlatok, harcászati gyakorlatok végrehajtása volt.

1951. szeptember 29-én (Néphadsereg Napja) az ezred megkapta a csapatzászlót, melyet a Láng Gépgyár dolgozói adományoztak.

1952-től az ezred életét az évente ismétlődő felüyeleti szemlékre és ellenőrzésekre való felkészülés, az árvízvédelem munkáiban való részvétel, a népgazdasági munkavégzés és a nehéztechnika cseréje határozta meg. Az ezred kiképzése két ütemben történt: a téli kiképzés a laktanyában, a nyári kiképzés tábori viszonyok között.

1954-ben az alakulat 24. Harckocsi Ezred néven az 5. Gépkocsizó Lövész Hadosztály, (Kecskemét) és a 3. Lövész Hadtest Parancsnokság (Kecskemét) alárendeltségébe tartozott. 1955-ben az ezredet átfegyverezték. Az ISZ-2 nehéz harckocsik Verpelétre, a SZU-122 nehéz rohamlövegek pedig Bajára kerültek, helyettük 15 darab T-34-es kiképző harckocsi érkezett. A 3. harckocsizászlóalj kiképzőzászlóaljja alakult. A parancsnokok és a sorkatonák rövid idő alatt elsajátították az eszközök kezelésével kapcsolatos ismereteket.

1957 februárjában a 24. Harckocsi Ezred a kiskunfélegyházi 7. Gépkocsizó Lövész Hadosztály állományába került, de elnevezése, elhelyezése, feladatai nem változtak. Teljes állományával, az állandó harckészültségi fokozat állapotában, készen állt magasabb harckészültségi fokozatok elérésére. A harckocsik száma 46-ról 67-re (T-34) egészült ki, ezenfelül az MN részére zárolt harckocsikat is tárolt. Az 1957-es rövidített kiképzési időnek fő feladata az újjászervezett alegységek összekovácsolása volt.

A következő években az ezrednél tovább folyt a kiképzés korszerűsítése, a vezetés színvonalának emelése, a parancsnoki és törzskiképzés módszertanának javítása, új harcászati elvek alapegység szintű begyakorlása, módszertani foglalkozások levezetése.

1962. februárban 17 fő átképzett tiszt került az alakulathoz (lövész szakképzettségű tisztek Rétságon páncélosátképző tanfolyamot végeztek). Az ezred 1962. április 18–22. között teljes állománnyal vett részt a „DUNA 62” nemzetközi gyakorlaton (szovjet, román és magyar magasabbegységek közös gyakorlata volt). A gyakorlatot a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnoksága vezette. Az ezred az akasztói várakozási körlet elfoglalása után, menetből átkelt a Dunán, majd további előrevonással, mintegy 150 km megtétele után kikerkezett Hajmáskér–Öskü terepszakasza, és végrehajtotta a rohamot. Az előrevonás során a harckocsik által elért 36,4 km/h átlagsebességgel az ezred olyan bravúrt hajtott végre, ami a továbbiakban normaként szerepelt a Varsói Szerződésen belül. Az előrevonás végén az összes technikai eszközével részt tudott venni a feladat végrehajtásában. Az ezred a gyakorlaton jó értékelést kapott. Ez évben az alakulat csökkentett állományú szervezetre tért át.

1963 januárjában az ezred részt vett a Grecsko marsall (a Varsói Szerződés Egyesített Erőinek főparancsnoka) által vezetett harckészültségi és harcászati gyakorlaton. A marsall személyesen, ellenőrzés céljából rendelte el a teljes harckészültséget a VKF által aláírt nyílt parancs alapján, majd újabb parancs szerint az ezred mintegy 70-80 km-es menetet hajtott végre Dunapataj–Solt–Dunaföldvár–Sárbogárd menetvonalon, és felkészült találkozóharc megvívására. A feladat elrendelésekor mínusz 21–23 fok volt. Negyvenkét ember szenvedett fagyásos sérülést, 67 harckocsiból 10-12 óras késéssel 42 érkezett be az adott terepszakasza. A rendkívüli hideg időjárás következtében a harckocsik ráfagytak a vasúti szerelvényekre.

1965-ben megkezdődött az egyetemi előfelvételt nyert állomány 11 hónapos kiképzése. Az ezredhez a Műegyetem és a műszaki főiskolák leendő hallgatói vonultak be. Az 1. és 2. harckocsizászlóalj teljes egészében ebben a rendszerben végezte munkáját.

A 3. harcokcsizászlóalj hagyományos kiképzést folytatott. A néphadsereg alakulatai részére PT-76 úszó harcokcsik parancsnokait és vezetőit, a hadosztály és a saját ezred részére harcokcsiparancsnokokat és -vezetőket képzett ki jó eredménnyel. Létrejött a géppisztolyos század.

Ebben az évben megkezdődött az ezred átfegyverzése T-54 és T-55 típusú harcokcsikra, 10 darab harcjármű kiképző besorolású lett, a többi „MZ” készletbe került. Az 1. és 2. harcokcsizászlóalj első és második századai kiképzéssel foglalkoztak, a harmadik századok „M” zároltak voltak. A 3. harcokcsizászlóalj kiképző volt.

Az ezred az 1965. tavaszi dunai árvíz legveszélyeztetettebb szakaszán, Mohácsnál vett részt árvízvédelmi munkálatokban. A riadó után Mohács–Dunafalva térségében sorállományaival és technikai eszközeivel mintegy 40 km-en sikeresen védte a rábizott folyószakaszt. Homokzsákok töltése, szállítása, parterősítés, buzgárok megfogása, járőrözés, kőszállítás, uszályok kirakása voltak a leggyakoribb feladatok. Az ezred legnagyobb „fegyverténye” a dunafalvai gátórháznál megfogott, az akkori időben talán Európa legnagyobb buzgára, amelybe ahhoz, hogy a vizet megfogják, 79 fő tisztt, tiszthelyettes és 576 fő sorkatonára részvételével 42 000 darab homokzsákot kellett beépíteni.

1966-ban az alakulat MN száma MN 1549-re változott és folytatódott a szervezet- és a vezetőkorszerűsítése. Az ezred áttért a 3×8 hónapos kiképzési rendszerre. Korszerűsödött a kiképzés, új kiképzési objektumok épültek, javultak az elhelyezési körülmények, a személyi állomány kulturális ellátottsága, megjelentek a televíziókészülékek. A kiképzési és harcászati gyakorlatok során jó és kiváló eredmények születtek. Az alakulat négy alkalommal (1962, 1964, 1965, 1966), egymás után háromszor folyamatosan, és ezzel végleg elnyerte a KISZ KB Vörös Vándorzászlóját. 1967-ben az egység szervezetét tovább keretesítették.

1968-ban „Lavina” fedőnévvel az ezred első ízben hajtott végre teljes mozgósítást. Ezt követően teljes feltöltéssel, kombinált menet végrehajtása után – a Dunán, kompon és hadihídon való átkeléssel –, előrevonást követően támadó harctevékenységet folytatott, melyet megfelelő eredménnyel fejezett be.

1969-ben a 3. kiképző harcokcsizászlóalj Csorna bázison először vett részt víz alatti harcokcsi-vezetési gyakorlaton.

1971-ben csapatépítkezés keretében új, korszerű kulturális objektum kialakítására került sor. Megépült az egységklub, aegységklubok alakultak, zárt televíziós rendszer épült ki, a kiképzőobjektumok (optikai gyakorló lőtér) épültek. 1972-ben ZSZU-57-2 légvédelmi kiképzőüteg állt rendszerbe.

Az 1970-es években az ezred részt vett a „Bakony 74”, a „Barátság 77”, „Szojuz 77”, a „Tavaszi 78”, valamint a „Kunság 79” mozgósítással egybekötött harcászati gyakorlatokon, melyeken jó és megfelelő értékelést kapott. 1977-ben hídvetőharcokcsi-rajok és egy úszóharcokcsi-század kerültek a szervezetbe.

1981-ben megszűnt az egyetemi előfelvételt nyert állomány kiképzése, az ezred áttért a 3×6 hónapos váltási rendre. Az utolsó ezredgyakorlat 1983. 05. 28. – 06. 18. között, „Kunság 83” fedőnéven zajlott, honvédelmi miniszteri szemle keretében, mozgósítással egybekötve.

Az 1983. év végére a harcászati és mozgósítási készség megszilárdult. A tervek, okmányok naprakészek, a feladatok begyakorlottak voltak, az ezred harci technikai eszközei tartós tárolásba kerültek, hadrafoghatóságuk jó volt.

A „Mátra” feladatok keretében jelentősen csökkent a hivatásos és sorállomány létszáma. Az ezredet keretesítették: megszűnt a vegyvédelmi szakasz, a műszaki szakasz, a 3. (kiképző) harcokcsizászlóalj, a felderítőszázad, az 1. harcokcsizászlóaljnál csak a

harckocsi parancsnokok és -vezetők maradtak meg, a 2. harckocsizászlóaljnál egy század (kiszolgáló) maradt. A hivatásos állomány 35%-át más beosztásba helyezték. 1983 őszén mintegy 60 fő hivatásos (tiszt, tiszthelyettes) áthelyezésére került sor. A „Mátra” feladatok végrehajtásának eredményeképp az ezred mozgósítási szükséglete: 80 tiszt, 115 tiszthelyettes, 1012 légénységi állományú. Az ezredtörzs felkészítése havonta 2 napon történt. A kiszolgálószázad, a javítószázad, az ellátószakasz havi 4–6, a híradószakasz havi 11 nap kiképzést folytatott.

1985-ben a 3. harckocsizászlóalj, 1986-ban az 1. harckocsizászlóalj hajtott végre mozgósítással egybekötött összekovácsolási gyakorlatot, megfelelő eredménnyel. A ZSZU–57–2 légvédelmi ágyúk kivonása után „Sztrela–1M” légvédelmi rakétaüteg jött létre.

1985-ben ünnepelte az alakulat megalakulásának 35. évfordulóját, amely alkalomból ünnepélyes csapatzászlócsere került sor, amit ismételten a budapesti Láng Gépgyár kollektívája adományozott. Az ezred – a „Mátra–V” utasítás alapján – személyi állománya 16%-ra, gépjárműállománya 70%-ra csökkent, a harci technikai eszközök hadrafoghatósága, konzervált állapotban, 100%-os feltöltöttséggel biztosított volt.

1987. 08. 31-ével a 24. Harckocsi Ezredet felszámolták. A felszámolási feladatokat az ezred utolsó vezetése nehéz szívvel, de végrehajtotta.

Az alakulat felszámolása óta létrejött a 24. Harckocsi Ezred Baráti Kör, amely 2009-ben egyesületté alakult át. Minden év augusztus utolsó szombati napján találkoznak az ezrednél szolgált hivatásos, a volt sor- és egyetemi előfelvételt nyert állomány tagjai.

Parancsnokok:

Bérces Emil őrnagy (1950–1952)

Csinos András őrnagy (1952–1954)

Horváth István őrnagy (1954–1955)

Szabó István őrnagy (1955–1957)

Kis József őrnagy (1957–1958)

Darányi Miklós őrnagy (1958–1963)

Gulyás András őrnagy (1963–1967)

Sántha Béla alezredes (1967–1980)

Tálas Antal alezredes (1980–1982)

Borszéki Tivadar alezredes (1982–1985)

Purger Sándor alezredes (1985–1987)⁸

A 3. HADTEST ÁLLOMÁNYÁBAN

A 35. Harckocsi Ezred (MN 7965, Verpelét) / 4. Gépesített Lövész Hadosztály (MN 1394, Gyöngyös)

Az ezred jogelődje 1951-ben alakult meg Miskolcon a Petőfi laktanyában, az MNVK Szervezési és Mozdósítási Csoportfőnökség 04900/1951. számú intézkedése alapján, 35. Nehéz Harckocsi-Rohamlöveg Ezred néven (Fedőszáma: MN 1420), és a 18. Páncélos Hadosztály (Gyöngyös) kötelékébe került. Ekkor az ezred szervezetébe egy nehézharckocsi-zászlóalj

⁸ Dr. Laczkó Mihály: Harckocsizók voltunk I., II. és III. kötet. Kalopress Lapkiadó Kft., Kalocsa. Az első kötet 2008-ban, a második 2010-ben, a harmadik 2012-ben jelent meg.

Hadrendi nyilvántartó lap. HIM HL. V/048328/62.

(21 darab ISZ–2 nehéz harckocsi), két rohamlövég-zászlóalj (21-21 darab SZU–152 nehéz rohamlövég) és egy géppisztolyos század tartozott. Az ezred a csapatzászlót a 84. Roham Tüzérszállótól vette át, mely a zászlót a Diósgyőri Kohászati Üzemtől kapta. Az alakulat 1953. 10. 20-ig állomásozott Miskolcon.

1953. 10. 15–20. között a 01200/1953. számú HM-rendelet alapján az ezred Miskolcra Verpelétre, a Bem József laktanyába települt át. Az áttelepülés, a berendezkedés, a készenlét elérése után 1953. 11. 15-től a 35. Nehéz Harckocsi-Rohamlövég Ezred (MN 1420) hivatalosan is Verpelét helyőrségben, a Bem József laktanyában állomásozott. Az 1954-es dunai árvízvédelmi munkálatokban is részt vett.

1955-ben a nehézharckocsi-rohamlövég ezred a 35. Harckocsi Ezred nevet kapta, és a 4. Gépkocsizó Lövész Hadosztály (Gyöngyös) alárendeltségébe került, majd 1956. 10. 10-én kivált a 4. Gépkocsizó Lövész Hadosztály alárendeltségéből, és 35. Önálló Nehéz Harckocsi Ezred néven a 4. Hadsereg Parancsnokság alárendeltségébe került.

1957. 02. 25. – 03. 31. között az ezredet mint 35. Közepes Harckocsi Ezred (MN 7965) újjászervezték és felszerelték T–34-es közepes harckocsikkal. Az ezred visszakerült a 4. Gépkocsizó Lövész Hadosztály alárendeltségébe. Szervezete ekkor három harckocsizászlóaljából (21-21 darab T–34-es harckocsi) állt. 1958-ban 50 fő vett részt Verpeléten mentési, valamint a Tarna-patak mentén árvízvédelmi munkálatokban. 1960-ban miniszteri szemlén vett részt az alakulat, ahol jó minősítést kapott.

1961-ben szervezeti változás keretében megszűnt a zászlóaljszintű szervezet, és az ezred három harckocsizászlóalj helyett négy harckocsiszázadból állt. A harckocsiállomány 50%-át T–34M típusúra cserélték.

1962 márciusában az ezrednél megalakult egy tiszteskiképző zászlóalj (egy harckocsi-parancsnoki század és kettő harckocsi-vezetői kiképző század). Harckocsi-parancsnokok, harckocsivezetők és ETI-növendékjelöltek kiképzését végezték.

1962 szeptemberében megszűnt a harckocsiszázad-szervezés, és két újabb harckocsi-kiképző zászlóalj alakult. Az ezred így teljes egészében, három kiképző harckocsizászlóalj szervezettel áttért a tiszteskiképzésre. A 4., 8. és 9. gépkocsizó lövészadosztályok harckocsi-parancsnoki és harckocsi-vezetői szükségletét képezte ki. Az első harckocsikiképző zászlóalj T–54-es harckocsikat kapott, és 6 darab T–54-es harckocsival kiképzést folytatott. 1963-ban az ezred fedőszáma MN 1420-ról MN 7965-re változott.

1963. március 8–12. között az alakulat mentési munkálatokat folytatott Verpelét, Feldebrő, Aldebrő térségében a Tarna-patak által elöntött területeken. 1964. április 4-től 12-ig az ezred részt vett Tiszapalkonya, Tokaj, Poroszló térségében a tiszai árvíz mentési és gátmegerősítési munkálataiban.

1965-ben megszűnt a három harckocsikiképző zászlóalj, és bázisukon megalakult három harckocsizászlóalj, egy harckocsikiképző század (harckocsi-vezetői kiképzést folytatott), egy géppisztolyos század, egy felderítőszázad és egy vegyi- és sugárfigyelő szakasz. Az ezredparancsnok részére rendszeresítették egy darab BTR–50 PU mozgó vetetési pontot.

1966–1967-ben az ezred áttért a 2 éves kiképzési rendszerről (évenkénti behívás) a 3×8 hónapos kiképzési rendszerre (8 hónaponkénti behívás). 1966-ban a laktanyában megalakult a 126. Tartalékképző Harckocsi Ezred „M” törzse. 1967-ben a zászlóaljak 2. és 3. századainak állományába tartalékosokat biztosítottak le, majd további keretesítésre került sor. 1967-ben az ezred állományának jelentős része részt vett a „Déltől hajnalig” című film forgatásán.

1968. augusztus 25-én az MN VKF részleges, rejtett mozgósítást rendelt el az alakulat részére, menetkészséggel. Az ezred a „Zala” feladat keretében (Csehszlovákia megszállása), teljes állományával Rétság helyőrségbe települt. 1968. szeptember 14-én az ezred teljes állománya visszaérkezett Verpelét helyőrségbe.

1970. május–június hónapban 210 fő vett részt a Szamos, Tisza, Berettyó, Körös térségében árvízvédelmi munkálatokban. Az árvízvédelmi munka elismeréseként 21 fő kapott Árvízvédelmi Érdemrendet.

1970 végétől 1972 őszeig az ezred harckocsiállományát T-34-ről T-54M típusú harckocsira cserélték. 1973-tól az első harckocsizászlóalj keretállománnyal folytatta a 3. Hadtest (Cegléd) részére a harckocsivezetők kiképzését. A 2. és 3. harckocsizászlóaljak békében meglévő állománya megszűnt, a személyi állományt tartalékosokból biztosították le. Megszűnt a géppisztolyos század, és újonnan alakult az ellátószázad.

1974. október 22–23-án Verpelét térségében 85 fő, október 22–28. között Nagyfüged térségében 66 fő vett részt árvízvédelmi és mentési munkálatokban. 1976. október 30-án (az ezred fennállásának 25. évfordulóján) emlékműként talapzatra került az alakulat utolsó rendszerben lévő T-34-es harckocsija.

1977. 10. 01-jén a „Fertőd-1” feladat keretében szervezési változás történt. További keretesítésre került sor. 1978-ban befejeződött a T-54M harckocsik T-55 típusú harckocsikkal történő felváltása. Az ezredtörzsfőnök részére 1 darab R-142 típusú rádiós gépkocsit rendszeresítettek. A 3. Hadtest harckocsivezetőinek kiképzését az alakulat átadta a 145. Harckocsi Ezrednek (Szabadszállás).

1979. 09. 18. – 1979. 12. 15. között a „Mátra” feladat keretében sor került az arab fegyveres erők katonáinak T-34-es harckocsi-parancsnoki és harckocsi-vezetői kiképzésére. 1980. évben „Tarna”, „Tarna-1”, „Tarna-2”, „Tarna-3” feladatok keretében 193 palesztin nemzetiségű katona részére 3×4 hónapos T-34-es harckocsi-parancsnoki, harckocsi vezetői, harckocsi oktatóvezetői, harckocsi lökiképzési oktató képzésére került sor.

Az alakulat érintett volt a „Mátra” szervezési intézkedés feladataiban (1983–1985). 1984-ben az ezred részt vett a „Szojuz 84” koalíciós gyakorlaton. 1985-ben létrejött az integrált fegyverzeti és technikai szolgálat. A harckocsik száma 67-ről 94-re nőtt. 1986. 08. 13. – 09. 19. között az ezred, tartalékos állomány bevonásával, a koalíciós hadseregek alakulataival együtt részt vett a „Barátság 86” gyakorlaton Csehszlovákiában.

1987. 03. 01-jétől 1987. 06. 15-ig a „Bakony-2” feladat során, az MN szervezeti korszerűsítése keretében megkezdődött a dandárszervezetre való áttérés. A 35. Harckocsi Dandár a 3. Gépesített Hadtest (Cegléd) alárendeltségébe került. Az egység kibővült egy harckocsizászlóaljjal, egy gépesített lövészászlóaljjal, illetve egy önjáró tarackos tüzérosztállyal. Állományába tartozott 4×31 + 2 darab T-55 harckocsi, 31 darab PSZH, 13 darab aknavető, 8 darab SZPG-9 gránátvető, 18 darab 122 mm-es önjáró tarack („Gvozdgyika”), 4 darab ZSZU 23-4 önjáró légvédelmi gépágyú. A harcoló alegységek mellett szervezetébe tartozott egy felderítőszázad, egy műszaki század, egy komendánsszázad, egy híradószázad, egy vegyvédelmi század, egy javítószázad, egy ellátószázad és a dandár segélyhely. 1989 őszen a „Bakony-3” feladat keretében egy harckocsizászlóaljnál T-55/A típusú harckocsikat állítottak rendszerbe. 1990. 01. 20. – 06. 30. között a „Gerecse-1” feladat során új légvédelmi, páncélelhárító rendszer került a hadrendbe.

1990. 05. 15. – 1991. 11. 30. között a 35. Harckocsi Dandárt Verpeléten és Egerben helyezték el. A kettős elhelyezésből eredően javultak a javítás és technikai kiszolgálás feltételei. 1991-ben a harckocsidandár a honvédelmi minisztertől új csapatászlót kapott.

Ezen átmeneti időszak után a dandár (az ésszerűtlen szervezés és a harckocsik értelmetlen meneteltetése után) Kalocsára diszlokált, majd 1991 végén felszámolták. A hagyományokat a Verpeléti Öreg Katonák Egyesülete ápolja.

Parancsnokok:

Szabó Imre őrnagy (1951–1953)
Galó István őrnagy (1953–1954)
Horváth István őrnagy (1954–1957)
Ferenczi Ferenc őrnagy (1957–1958)
Bujáki Mihály őrnagy (1958–1959)
Mórocz Lajos őrnagy (1959–1961)
Balogh József őrnagy (1961–1968)
Lévárdi István alezredes (1968–1975)
Sajtos László alezredes (1975–1977)
Bubori Sándor alezredes (1977–1987)
Purger Sándor alezredes (1987)
Viola Mátyás alezredes (1988–1990)
Nagy Géza alezredes (1990–1991)⁹

A 44. Harckocsi Ezred (MN 2520, Abasár) / 15. Gépesített Lövész Hadosztály (MN 7314, Nyíregyháza)

1950. 11. 01-jén – az akkori nemzetközi helyzetnek megfelelően, a „Kossuth-hadrend” bevezetésére vonatkozó honvédelmi miniszteri parancs alapján – a 11. Páncélos Hadtest (Budapest) alárendeltségében lévő 18. Páncélos Hadosztály (Gyöngyös) állományában, annak második közepes harckocsiezredként, Jászberény helyőrségben, a Dózsa laktanyában megalakították a 44. Közepes Harckocsi Ezredet. Az alakulat fedőszáma MN 1927. Az ezred feltöltöttsége alapján az akkor használt „B” típusú besorolást kapta. Ez azt jelentette, hogy feltöltöttsége, a személyi állomány létszáma és technikai eszközeinek száma nem érte el a tervezett harci alkalmazáshoz szükséges teljes feltöltöttséget (a 18. Páncélos Hadosztálynak ekkor összesen 30 darab, de a hadtestnek is összesen csak 93 darab harckocsija volt). Az ezred első parancsnoka Kövesdi János százados.

A harckocsiezred állományát más katonai szervezetektől áthelyezett szakállományból, a tatai Rákosi Páncélos Tiszti Iskola, illetve más fegyvernemi tiszti iskolák végzős állományából töltötték fel. Legénységi állományát az Esztergomban állomásozó 33. Közepes Harckocsi Ezredtől (MN 6581) átvezényelt harcosok alkották. Ők lettek a harckocsiezred leendő katonáinak kiképzői, az ezred állományának gerince, kerete. Újonc katonák először 1950. 11. 03-án vonultak be az ezredhez, akik három hónapos kiképzés után, 1951. 02. 05-én tettek katonai esküt. Ezt követően az alakulat a rendelkezésére álló 3 darab T-34 harckocsijával a laktanyában és a környező gyakorlótereken megkezdte a katonák szakkiképzését.

⁹ Hadrendi nyilvántartó lap. HIM HL. V/048328/81.

Varga József: Verpelét honvédségi történelme. 1998.

A 35. Harckocsi Ezred története, jelentősebb események. A Verpeléti Helyőrségi Művelődési Otthon kiadványa, Verpelét, 1992.

A verpeléti 35. Páncélos Ezred megalakulásának története és első húsz éve. Takács Imre visszaemlékezései. www.youtube.com

A 44. Közepes Harckocsi Ezred 1950. 03. 15-én a honvédelmi miniszter 1126/1951. számú rendeletére csapatzászlót vett át a budapesti „1. sz. Autó Műszaki Intézetől”.

Az 1951. évi „Őszi hadrend” (1951. 11. 01.) a 18. Páncélos Hadosztály szervezetében változásokat hozott. A 44. Közepes Harckocsi Ezredet „A” típusúra változtatta és új helyőrségbe, Abasárra helyezte át. Az abasári laktanya építését 1951-ben az úgynevezett „C” kategóriába sorolt, az akkori rendszer ellenségének minősített, 400 fő katona kezdte el, a környező települések civil építőmestereivel együtt. A nemzetközi helyzet éleződésére hivatkozva további 400 fővel megerősítették a csoportot, és felgyorsították az építést. Az ezredhez, Abasárra, 1951. 11. 03–04-én, zömmel a miskolci és a debreceni kiegészítő parancsnokság körzetéből vonultak be sorkatonának. Az új helyőrségben és az éppen az idő tájt kialakított kiképzési bázisokon mostoha körülmények között kezdődött meg alap-, illetve szakkiképzésük (a laktanyában és a laktanya melletti gyakorlótéren, „Tatármező”).

1952. 02. 24–26. között az ezred végrehajtotta az első ezredgyakorlatát, majd az alakulat május 2-től október 15-ig a laktanya melletti táborba vonult, és folytatta a kiképzését. A gyakorlat és a kiképzés megfelelő értékelésű honvédelmi miniszteri felügyeleti szemlével zárult.

Az 1954. évi hadrend (1955. 11. 17.) megszüntette a 18. Önálló Páncélos Hadosztályt (Gyöngyös), és az abasári 44. Közepes Harckocsi Ezred (MN 1927) az ennek bázisán létrehozott 9. Lövész Hadtest Parancsnokság (Budapest) alárendeltségében levő 4. Gépesített Hadosztály (MN 1394, Gyöngyös) szervezetébe került. A katonai szervezet a feladatait az 1957. 02. 01-jéig meghosszabbított 1955. évi hadrend szerinti szolgálati rendben hajtotta végre.

Az 1957–1958. évi hadrend alapján az ezredet felszámolták, helyette egy gépesített lövészezredet állítottak fel.

Az 1961. évi hadrend (1961. 10. 01.) az 5. Hadsereg Parancsnoksághoz (MN 3964, Budapest) tartozó 4. Gépkocsizó Lövész Hadosztály (MN 1394, Gyöngyös) alárendeltségében Serfőző Gyula alezredes parancsnok vezetésével ismét létrehozta a 44. Harckocsi Ezred (MN 2520) előkészítő törzsét. 1962. 01. 25–27. között megtörtént az első újoncbevonulás. A megalakulás után az egységet századonként 7 darab T–34 közepes harckocsival töltötték fel fokozatosan.

A HM 00200. számú és az 5. Hadsereg parancsnokának 001010. számú parancsával, 1962. 03. 01-jével az ezred áttért az új állománytábla szerinti szervezetre, a kétéves tartalékos tisztté-kiképzésre és -továbbképzésre. 1962 márciusában megkezdődött 186 fő tartalékos páncélostiszt kiképzése és 170 fő 3 hónapos tartalékos páncélostiszt továbbképzése.

1962. 12. 29-én a gyöngyösi „Szerszám és Készülékgyár” csapatzászlót adományozott az alakulat részére.

Az 1963. 09. 01-jei hadrenddel az 5. Hadsereg Parancsnokság a 4. Gépkocsizó Lövész Hadosztály állományából az újonnan alakult 15. Gépkocsizó Lövész Hadosztály (MN 7314, Nyíregyháza) alárendeltségébe helyezte, és 1963. 12. 06-tal, békehadrendi feladataira tekintettel, az ezredet a harckészültségi kategóriák III. csoportjába sorolta.

Az ezred fő feladata az érettségivel rendelkező kiválasztott állomány tartalékos páncélostiszt képzése (alapkiképzés, tiszthelytessé képzés, csapatgyakorlat után tartalékos tisztté képzés, vizsgáztatás, avatás). A kiválasztott, egyetemi előfelvétellel rendelkező sorkötelesek tartalékos páncélostiszt képzése, át- és továbbképzése, a tartalékos páncélostisztek magasabb parancsnoki tanfolyamának szervezése, a kétéves hivatásos páncélostiszt-helyettesek kiképzése és egy évfolyamban tiszti iskolás hallgatók képzése. Ez idő alatt az alakulat több ezer tartalékos páncélostiszt, több száz hivatásos páncélostiszt-helyettes felkészítését végezte a Magyar Néphadsereg számára. 1966. március 10-vel megkezdődött az egyetemet és főiskolát végzettek részére az öt hónapos (rövidített) tartalékos tiszti képzés.

Az alakulat 1966. szeptember 1-jétől az Egyesített Tiszti Iskola elsőéves páncélos parancsnoki növendékeinek kiképzését (46 fő) kapta feladatul.

Az ezred alaprendeltetése a harcászati tervben meghatározott feladatok végrehajtása – a keretezred feltöltésére lebiztosított mindenkor tartalékos állomány kiképzése, felkészítése, összekovácsolása, hadrafoghatóságának biztosítása –, a harc feladatok végrehajtására való képességek biztosítása volt.

1966. 11. 01-jén a 44. Harckocsi Ezred, továbbra is a 15. Gépkocsizó Lövész Hadosztály alárendeltségében, az akkor megalakult 3. Hadtesthez (MN 6639, Cegléd) került. 1969-ben a Néphadsereg történetében először, a tartalékos tiszti-képző zászlóalj kiérdemelte a „Magyar Néphadsereg Kiváló Zászlóaljja” megtisztelő címet.

1973. szeptember 1-jétől az ezred az alaprendeltetés biztosítása és a tartalékos páncélostisztek ki-, át- és továbbképzése mellé feladatul kapta a hivatásos páncélostiszthelyettesek kétéves képzését is, amit tíz éven át folytatott eredményesen, több száz hivatásos tiszthelyettes kibocsátásával.

1977-ben és 1980-ban a tartalékos tiszti-képző 2. harckocsizászlóalj elnyerte az „Éljenjárom Zászlóalj” címet.

Az 1980-as évektől kezdődően lépcsőzetesen T-54, majd T-55 típusú harckocsikkal (94 darab) látták el az ezredet. A hivatásos páncélostiszthelyettesi kiképzéshez két darab T-72 típusú harckocsi és egy darab makett T-72 állt rendelkezésre.

1982-ben a hadtestparancsnok az átfogó ellenőrzés eredményeként „Éljenjárom Ezred” címet adományozott az alakulat részére.

Az 1983. évi „Mátra-3” hadrend megszüntette a hivatásos páncélostiszthelyettesi és a tartalékos tiszti, tiszthelyettesi képzést. Ezzel lezárult az alakulat életének fontos időszaka. A szervezetet keretesítették.

1984. május 21.–június 15. között az ezred HM-szemle keretében, mozgósítással egybekötött, „Sopron 84” fedőnevű gyakorlaton vett részt, és jó értékelést kapott.

Az alakulat az 1990-es évek elején elvégezte a „Palesztin Felszabadítási Front” kijelölt állományának (T-34-es típusú) harckocsi-kezelőszemélyzetté való összekovácsolását. Az ezred állománya rendszeresen részt vett a mezőgazdasági (aratási, betakarítási) munkákban, a Visontai Hőerőmű és Szénbánya Vállalat működésének biztosításában (főleg téli lefagyások esetén a futószalag elindításában; széntároló lefagyásának kioltásában stb.), árvizek elleni védekezésben (Tisza, Tarna). Harckocsikkal és légénységi állománnyal közreműködött Jancsó Miklós: „Életünket és vérünket”, valamint Kovács András: „Októberi vasárnap” című filmjének forgatásánál.

Az 1987. évi „Rubin” hadrend (1987. 04. 01.) a 44. Harckocsi Ezredet megszüntette. Az ezred teljes állománya átadásra került az MN 1394 (Gyöngyös) alakulathoz. A megszüntetett ezred helyén megkezdődött a 80. Gépesített Lövészdandár felállítása. A csapatzászlót 1987. 06. 15-én a jogutód 80. Gépesített Lövészdandár vette át.

Abasár község a kezdetektől fogva elfogadta és befogadta a honvédséget, a katonaságot. Azóta is ébren tartja a honvédelem, a katonahagyományok emlékét. Az Abasáron korábban szolgálatot teljesítő tisztekből, tiszthelyettesekből és tartalékos tisztekből 2004-ben megalakult az „Abasári Honvéd Baráti Kör”, ami azóta is működik a településen, a település segítségével. A megalakulás 10. évfordulója alkalmából a baráti kör és az önkormányzat a 44. Harckocsi Ezred tiszteletére, emlékére egy emlékművet állított fel Abasáron.

Parancsnokok:

Kövesdi János százados (1950–1951)

Fazekas Imre százados (1951)

Drapál Ferenc őrnagy (1951–1953)

Iván Gyula őrnagy (1953–1954)

Serfőző Gyula alezredes (1954–1974)

Verebélyi Géza alezredes (1974–1977)

Kováts József alezredes (1977–1986)

Mádi János alezredes (1986–1987)¹⁰

*

A csipős füst felszállt, a lánctalpak keltette vastag por elült, a dübörgő harckocsimotorok elhallgattak, a harckocsikötelékeket felszámolták. Ezzel a rövid történelmi áttekintéssel az volt a célom, hogy méltó emléket állítsak a már megszüntetett harckocsicsapatainknak, és különösen azoknak a katonáknak, akik harckocsizóknak vallják magukat. Azoknak, akik áldozatos munkájukkal létrehozták, fejlesztették, fenntartották, majd kényszerűen megszüntették ezt az embert próbáló fegyvernemet. Azoknak, akik a mai napig ápolják a páncélosok dicső történetét, kultúráját, hagyományait.

A harckocsizó fegyvernem a „harcmező ökle”, mely közel száz éve ott van a harctereken, nemrég még csúcspontként számított. A magyar páncélos csapatoknál nagyszámú katonára tanult meg ennek az embert próbáló, elsőpró erővel rendelkező, félelmetes eszköznek a kezelését. Aki egyszer kapcsolatba került ezzel az eszközzel, örökre a páncélos csapatokhoz kötődik. Manapság sokan úgy gondolják, hogy a modern hadviselés körülményei között a harckocsi elvesztette korábbi fontosságát, vagyis úgyszólván halott. Ez azonban nem így van, annak ellenére sem, hogy a magyar szárazföldi erőkon belül gyakorlatilag alig létezik, marginális tevékenységre kényszerült, amely jelenleg csupán névleges szerepet jelent számára. Múltját ismerjük a hadtörténelemből, jelentőségét a regionális háborúk igazolják, jövőjéről – élénk vitákat folytatva – mindenképpen érdemes beszélni. Ma, nemcsak a harckocsizók, de az olvasók körében is megnövekedett az érdeklődés a harckocsik, az egykor volt harckocsicsapatok története iránt. Ez a tanulmány arra is hivatott, hogy ezt az érdeklődést fenntartsa és tovább növelje.

¹⁰ Szollár János: 60 év – 44. Harckocsi Ezred. Abasári Honvéd Baráti Kör, Abasár, 2010. Hadrendi nyilvántartó lap. HIM HL. V/048328/97.

Sári Szabolcs alezredes:

HARCKOCSIZÓ KATONÁK MISSZIÓBAN

Örök dilemma, hogy szükséges-e a harckocsizó fegyvernem részvétele békefenntartó műveletekben. A kérdésre a szakemberek általában úgy felelnek, hogy nem szükséges, de aztán hozzátézik, hogy természetesen minden a kialakult helyzettől és a meghatározott feladatoktól függ. Úgy gondolom, hogy a szakmailag megalapozott válasz kialakításához célszerű áttekinteni azokat a konfliktusokat, amelyekben nagy számban alkalmaztak harckocsialegységeket, majd ezeket javallott összevetni a magyar harckocsizók személyes tapasztalataival.

AZ ELMÚLT IDŐSZAK ÁLTALÁNOS TAPASZTALATAI

Ha visszatekintünk az elmúlt 30 év azon konfliktusaira, amelyek során harckocsialegységeket alkalmaztak, megállapíthatjuk, hogy tevékenységük a viszontagságos terepviszonyok, a beépített területek, a folyamatos logisztikai biztosítás hiánya miatt erősen korlátozott volt. Jó példa lehet az afgán–szovjet háború elemzése, ahol a gépesített lövészadosztályok kötelékeiben vetettek be harckocsiezredeket. A harcászati alapelvek alkalmazása az ellenálló afgán szabadságharcosok által kedvelt átszegdelt területek miatt korlátozva volt. A háborúban a harckocsialegységeket átadták a gépesített lövészcsapatokhoz, és szakasz-, századkötelékben hajtottak végre harci feladatokat. A harc feladatok végrehajtása során nagy problémát jelentett a harckocsiágyú és a párhuzamosított géppuska emelkedési szögének behatároltsága, amely nem engedte, hogy 30 fok feletti emelkedési szög esetén sikeresen vívják meg a harcot az ellenséges erőkkel. Szintén hátrányként jelentkezett, hogy a harckocsialegység mozgásával járó hang- és porhatás miatt az ellenálló folyamatosan figyelemmel tudták követni az előrevonási útvonalakon való mozgást, és így azok a lövészalegységek, amelyeket harckocsialegységekkel erősítettek meg, elveszítették a kezdeményezőképességüket és a meglepés erejét. Ezt alátámasztják az öbölháború tapasztalatai is: a páncélosalakulatok önálló alkalmazása bizonyíthatóan növelte a sebezhetőségüket, ellenben, ha más fegyvernemekkel együttesen alkalmazták őket, sikeresen tudják kihasználni a harckocsizócsapatok tűzerejét, sebességét, mozgékonyágát és páncélvédettségét.

A harckocsicsapatok alkalmazásuk során elsősorban a gépesített lövészcsapatok megerősítéseként, a keresési és kutatási feladatokban, menetoszlopok biztosításában, természetes átjárók, alagutak, valamint laktanyák, bázisok védelmében játszottak fő szerepet. A szovjet vezetés számára bebizonyosodott, hogy nem képes alkalmazni a konvencionális harcászati elveket, és alacsonyabb intenzitású műveleti tempóra kell berendezkednie, amely során nem tudja kihasználni a harckocsicsapatok előnyeit. A megváltozott körülmények morálisan is befolyásolták a harckocsialegységek állományát, akik hozzá voltak szokva a sikerhez és a műveletek során játszott meghatározó szerephez.

MAGYAR HARCKOCSIZÓK MISSZIÓBAN

Jóllehet Magyarország harckocsikötelékeket nem alkalmazott az országhatárokon kívül, a magyar harckocsizók elsősorban egyéni beosztásokban vagy más, nem harckocsizóbázison

létrehozott kötelékekben vállaltak szerepet missziókban. Számos esetben kontingensparancsnokként szolgáltak, például Benda László ezredes, a Kabul repterét biztosító kontingens parancsnokaként, Zsigmond Kálmán ezredes, az első magyar PRT parancsnokaként Afganisztánban, Tóth István alezredes, Varga István alezredes, Megtért István alezredes, Sári Szabolcs alezredes a közös magyar–amerikai összekötő és tanácsadó csoportok parancsnokaiként teljesítettek szolgálatot. Közülük Tóth István, Varga István és Nagy János alezredek, valamint a saját tapasztalataimat adom közre.

Missziós tapasztalataim tankosszemmel (Tóth István alezredes)

2012. május 17. és december 17. között az OMLT-A 1.8 (Operational Mentor and Leason Team – Műveleti Tanácsadó és Összekötő Csoport) parancsnokaként szolgáltam Afganisztánban. A posztra, ami a feladatrendszerből adódóan „tipikus lövészfeladat” volt, harckocsizótisztként, kinevezett lövésszázólaj-parancsnokként jelöltek ki.

Mivel a kontingens alapfeladata az afgán hadsereg (Afghan National Army – ANA) kijelölt lövésszázólajának mentorálása volt, a harcászati felkészítés során értelemszerűen a lövészharceljárásokat gyakoroltuk. Ezek a begyakorlások természetesen nem csupán az afgán katonák majdani felkészítését voltak hivatottak segíteni, hanem a misszió során az OMLT katonái is ezeket alkalmazták a feladatok során.

A misszióval kapcsolatban nyilvánvaló volt, és ez be is igazolódott, hogy az OMLT állománya rendkívül technikafüggő lesz. A feladatrendszerből adódóan rendszeres mozgás volt jellemző a kontingensre, ami a technikai eszközök hadrafoghatóságának magas szinten tartását követelte meg. Mivel az OMLT alapvetően amerikai eszközökkel volt felszerelve (HMMWV, MRAP MAXXPRO, M-ATV), a kontingenst egy, a táborban elhelyezett amerikai javítócsoporthoz (Maintenance Support Team – MST) támogatta. Tekintettel arra, hogy a HMMWV gépjárművet az amerikai hadsereg Afganisztánban nem használta, az alkatrészellátás meglehetősen lassú volt, ami időnként megnehezítette a kontingens életét (a méretei miatt ez volt az a jármű, amivel gyakorlatilag bárhová eljuthattunk).

A HMMWV kicsit megvalósította a harckocsi hármasságát (mozgékonyosság, védettség, tüzerő), hisz mindenhová eljutott, a legerősebb fegyverünkkel (M2 nehéz géppuska) szerelték fel, és viszonylag jól páncélozott volt (bár láttam képet olyan IED-támadásban megsemmisült HMMWV-ről, amin csak a tetőpáncél alakjáról tudtam beazonosítani a járművet). Az MRAP és az M-ATV nagyobb páncélvédettséget biztosított ugyan, de méreteik miatt ezen eszközök alkalmazási lehetőségei korlátozottak voltak. Míg az MRAP a magassága és borulékonyága miatt terepen használhatatlan volt, az M-ATV egyes területek kivételével (a rendelkezésre álló utak szélességének figyelembevételével) nagyon jó szolgálatot tett a műveletek során.

A technikai állapot természetesen folyamatosan változott, a rendelkezésre álló erőforrások függvényében. A nem javítható járművek bázist nyújtottak bizonyos fejlesztésekhez. Ilyen volt a BFT (Blue Force Tracker – GPS-alapú, parancsnoki vezetési rendszer), ami képességeiből adódóan nagyon hasznos szolgálatot tett. Ezeket úgy osztottuk ki, hogy minden mentorcsoport legalább egy BFT-vel felszerelt autóval rendelkezzen valamennyi feladat során, így a csoport kommunikációs képességei jelentősen nőttek. Ilyen módon került BFT a parancsnoki gépjárművekbe is.

Annak ellenére, hogy a rendszer elemei óriási helyet foglaltak el az amúgy is szűkös küzdőtérből, nagyon örültem az új képességnek, hiszen jelentősen megkönnyítette a tájé-

kozódás, harcvezetés és kommunikáció feladatait (a rendszer – chat formájában – lehetővé tette az írásos kommunikációt olyan ISAF-erőkkel – International Security Assistance Force, Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erő –, amelyek rendelkeztek ezzel az eszközzel, függetlenül attól, melyik szervezethez tartoztak).

A nagyfokú technikafüggőség meghatározó tényezővé vált a kontingens életében, ami a tankorszakomhoz hasonló érzéseket váltott ki belőlem. Ez a fajta technikához való kötődés nagyon hasonlított a régihez, ahhoz, amit harcokcsizóként megéltem. Érdekes módon a BTR-rel kapcsolatban sohasem éreztem ilyet. A katonák foglalkoztak a gépekkel, a telephelyen lázas munka folyt a műveletekre történő felkészülések és az azt követő karbantartások során.

A technikához való kötődés mellett még egy nagyon fontos tényező emlékeztetett a harcokcsizó-mentalításra: a kezelőszemélyzet egymáshoz való viszonya. A műveletek során törekedtünk arra, hogy a már összeszokott csapatok változtatás nélkül dolgozzanak együtt. A csoportok tagjai mind kivették részüket az eszközök felkészítéséből, ellenőrzéséből és a málházási feladatokból. A katonák folyamatosan odafigyeltek a társaikra, támogatták egymást. Ez persze követelmény is volt, de megmutatta a kontingens összekovácsoltságát.

A felsorolt észrevételek mellett a misszió ismét megerősített abban, amit lövészászlóalj-parancsnokként a napi élet és a kiképzési foglalkozások, gyakorlatok során rendszeresen megtapasztalok. Nevezetesen, hogy a lövészalegységek vezetése sokkal összetettebb, mint a harcokcsialegységeké. Ezek a különbségek már kislegységszinten is jelentkeznek, zászlóaljszinten pedig kicsúcsosodnak. A komplexitás az alegységek felépítéséből adódik. A hazai szervezetben század-, az ANA-nál zászlóaljszinten mutatkozott meg igazán a feladatok összefegyvernemi mivolta a lövész- és támogatóalegységek tevékenységének tervezése és vezetése során.

A szárazföldi harcrendi elemek tevékenysége mellett minden esetben számolni kellett a légi támogatás tervezésével is; ez a feladat az OMLT állományát érintette tevételesen, ugyanakkor természetesen az ANA-t is bevonták a munkába. Nem elhanyagolható tényező, hogy a feladatot nemzetközi környezetben hajtották végre az OMLT katonái. Egyes műveletek során a kontingens tagjainak nemcsak a csoport amerikai katonáival és az általunk mentorált afgán harcosokkal kellett együttműködni, hanem más kötelek amerikai tagjaival, német alegységekkel és az afgán nemzeti erők (Afghan National Security Forces – ANSF) tagjaival is (pl. Afghan National Civil Order Police – ANCOP; Afghan National Police – ANP; National Directorate of Security – NDS) is.

Azt gondolom, hogy a missziós felkészítés mellett az itthoni beosztásomban szerzett tapasztalatok is jelentősen hozzájárultak ennek a komplexitásnak a megértéséhez és kezeléséhez. Természetesen az sem elhanyagolható, hogy a kint töltött hét hónap alatt rengeteg olyan tapasztalatot szereztem, amit itthoni munkám során is hasznosítani tudok a különböző feladatok tervezése és végrehajtása során.

Harcokcsizóként Afganisztánban (Varga István alezredes)

2011. május 14. és december 23. között a Magyar Honvédség Műveleti Tanácsadó és Összekötő Csoport 1.6 váltás parancsnokaként szolgáltam Afganisztánban. A röviden csak OMLT-nek nevezett misszió volt az egyik, ha nem a legkomplexebb feladata a Magyar Honvédségnek. Harcokcsizószemmel és példákkal szeretném érzékeltetni az OMLT-parancsnokságom ideje alatt szerzett tapasztalataimat.

Az OMLT-sek egy beágyazott feladatot láttak el – hisz ők együtt élnek és harcolnak az afgán zászlóaljjal (ahogy ott nevezik, „kandak”-kal). A közös munka szempontjából nagyon fontos a kölcsönös bizalom és a magabiztosság. Ezt tankosmúltnal viszonylag könnyen sikerült megértenem, mert az, aki valaha szolgált harckocsialegységénél, megtapasztalhatta ezt az egymásrautaltságot és bizalmat. Persze ez nem azt jelentette, hogy olyan könnyű is volt ezt kint megteremteni. Igazi kihívást jelentett ennek a bizalomnak a megszerzése. Viszont a közösen végrehajtott művelet során történt események (sikeres rajtaütés elhárítása és eredményes keresés-kutatási feladatok, technikai mentések stb.) alkalmával ez a folyamat felgyorsult és megszilárdult. Ám ehhez hitelesnek kellett lenni. Amihez pedig az kellett, hogy ne egy „látogató” és „távolról jött észosztó” szerepben fogadjanak el minket, hanem úgy érezzék, hogy „mi” ott vagyunk velük a nap 24 órájában, és közösen keressük meg a megfelelő megoldást.

Az OMLT jelentette az összekötő kapcsolatot és az összekötő szerepet a mentorált afgán kandak és az ISAF/NATO/ANSF-erők között. A különböző harc- és tűztámogatás (Joint Fire Observer – JFO; Joint Tactical Air Controller – JTAC) és egyéb rendelkezésre álló erők igénylése is csak az OMLT-n keresztül valósulhatott meg (pl. felderítőtámogatás, tűzszerészművelet, EOD- [Explosive Ordnance Disposal] műveletek híradó- és kommunikációs biztosítása). Segítséget kellett nyújtani továbbá az afgán doktrínák feldolgozásában és alkalmazásában, a műveletek végrehajtását megelőző tervezési folyamatban. Büszke vagyok rá, hogy az alárendeltségemben szolgáló magyar és amerikai katonák segítségével öt műveletet (javarészt keresés-kutatás) terveztünk meg közösen az afgán zászlóaljjal. Ezen műveletekben az afgán rendőrség, készenléti rendőrség, nemzetbiztonsági szolgálat és az ISAF amerikai és német alegységei, szervezetei is részt vettek. A megtervezett öt műveletből kettőt végre is hajtottunk.

A műveletek egyike az Andarab-völgyben zajlott. Az Andarab-völgy Afganisztánban belül is egy misztikus és hírhedt helynek számított és számít ma is. A mondák alapján annak idején Nagy Sándor is adót fizetett azért, hogy „verhetetlen” seregével átvonulhasson az említett területen. De a szovjet és tálib időkben is tűntek el különböző méretű egységek, alegységek (ezredek, zászlóaljak) nyomtalanul a térségben. A völgyrendszernek egy közúton megközelíthető bejárata van, amely később három nagy völgyben végződik. Amerikai helyettesem (Howard B. Pearce alezredes) találóan „Chicken Foot”-nak (Csirke-láb) nevezte el. Maga a völgy a tengerszint felett 2000 méter magasságban helyezkedik el, amelyet 3-4 ezer méter magas hegyek öveznek (Hindukus hegység). Jellemzők a hegyvidéki szűk völgyek, a nagy szintkülönbségek és a völgyekben a kis lakott települések. Így még a körülbelül 700 fős felfegyverzett „különítmény” (afgán zászlóalj-parancsnokság a 3 századharccsoportjával, a hozzájuk tartozó OMLT-s mentorcsoportok, 2 századnyi rendőr és egy kis létszámú afgán nemzetbiztonsági szolgálat), a szinte folyamatos légi támogatás (AH-64 és F-18-as géppárok biztosították a tevékenységünket), illetve a völgybe való be-, majd visszacsoportosítás alkalmára „kapott” amerikai Road Clearance Package (útvonalfelderítő és -mentesítő csoport) rendelkezésre állása sem tehetett minket magabiztossá. A „helyi ellenálló hadurak” és bűnözői csoportok ellehetetlenítették a lakosság életét, és féltő volt, hogy ha a helyi kormányzati szervek és biztonsági erők nem rendezik a helyzetet, akkor ezen felbátorodva a többi járásban és tartományban (Baglán) is problémák keletkezhetnek. Pár nappal korábban nyíltan támadtak meg rendőrörsöket a fent nevezett csoportok. Szóval megkaptuk a parancsot, és menni kellett!

A tervezés alatt persze a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán megtanultakat kellett előkaparni a tudástárból, mely ismeretet jóval korábban Szekeres ezredes, Cziráki alezredes és

Orgyán őrnagy sulykolt belénk a harcászatzfoglalkozásokon és -órákon. Most „élesben” kellett alkalmazni a megszerzett tudást – a menet közben felmerülő veszélyeket és buktatókat az ember a saját bőrén tapasztalhatta. A völgyben végrehajtott műveletek sikeresen zárultak, mivel a szerencse is mellénk állt párszor. Ahogy szokták mondani, volt ott minden, mint a búcsúban: lesállítások, tűzharc, légicsapás, harc beépített területen, kézitusa, tárgyalás napokig, gyilkosság, dezertálás. Itt láthattam saját szememmel ezeket a T–62 harckocsikat, amelyeket korábban csak a harckocsizók egyik alapfilmjének számító „A tank (Háborús fenevad)”-ban (eredeti címe: „The Beast of War”) című moziban láthattam. Most rálátásom nyílt arra, hogy ezeket az eszközöket, ilyen viszonyok között, a szovjet hadsereg annak idején hogyan alkalmazhatta, hiszen a zászlóalj- és századkörletek java része most is érintetlen, és a védőkörletek még akkor is jól kivehetők voltak. Persze a T–62, T–55, BM–21, BMP–1 és –2 eszközök mozdítható alkatrészei már eltűntek, de mindenesetre érdekes és tanulságos volt testközelből látni őket. Továbbá Taganak faluban (Puli-Hiszár-völgyben), az egyik ellenálló bűnözői csoport vezetőjének a háza ellen végrehajtott művelet alatt, több mint 3 tonna lőszert és aknát sikerült a többórás tűzharc és kézitusa végén zsákmányolnunk. Persze a fegyverek, aknák és rakéták java része a szovjet időkből származó gyalogsági (GyATA, POMZ–2) és harckocsi elleni akna (UKA–63) volt, de akadt ott kínai, indiai és – megrökönyödésünkre – amerikai akna is.

Az OMLT-ben szolgáló katonáimnak igen szoros viszonya alakult ki az általuk használt technikai eszközökkel (HMMWV, MRAP MAXXPRO, M-ATV). Az OMLT is egy kis létszámú erő, amely igencsak rá volt utalva a technika hadrafoghatóságára, használatára. A kialakított mentorcsoportok biztosításához törekedtem állandó biztosító (Force Protection) erőket alkalmazni és azokat eszközökkel ellátni. Ennek meg is lett a haszna. Az így kialakított csoportok nagyon jól összekovácsolódtak, és komolyabb technikai meghibásodás nélkül sikerült a kinti 7 hónapot leszolgálni. Közben a katonák és a technika között is kialakult a kölcsönös kötődés, szeretet. Elnevezték a harcjárműveiket, és már nem az alvázszámaik, hanem a toronyra felfestett beceneveik szerint tartották azokat nyilván. Ilyen nevek voltak a Deres, a Dr. Bea vagy a Morcos, melyeknek mind-mind megvan a maga kis története... A technikai eszközöket a katonák már csak babonából sem szerették cserélni, igyekeztek azokon nem változtatni. A technikai eszközök és a bennük levő berendezések is meghálálták a bizalmat és a törődést: a kor színvonalának megfelelő, a hazai viszonyokat és lehetőségeket meghaladó parancsnoki vezetési és irányítási rendszerek (Command and Control – C2) használata hatalmas segítséget nyújtott a műveletek alatt.

Mivel itthon évek óta a kiképzési szakterülettel foglalkozom, a kinti feladataim között is szerepelt az afgán zászlóalj képzésének, oktatásának szervezése, továbbá segítségnyújtás a napi élet megszervezésében és irányításában. Az ott szerzett tapasztalatokat igyekszem az itthoni napi munkavégzés során alkalmazni, hogy még rendszerezettebbé, valóságosabbá és alkalmazhatóbbá tegyem katonáim felkészítését.

Saját tapasztalatok... (Sári Szabolcs alezredes)

A 2009 és 2010 közötti időszakban vettem részt misszióban, az OMLT 1.2 második váltásának parancsnokaként szolgáltam Afganisztánban, Baglán tartományban. Ez már a második missziós vezénylésem volt, az első alkalommal, 2004-ben törzstiszti beosztást láttam el a német alárendeltségbe tartozó Kunduz tartományban, az ország északkeleti részén. Akkor még viszonylag nyugodtnak volt tekinthető a környezet, habár a felszín alatt már akkor

is érzékelhetőek voltak a később megerősödő vallási és etnikai feszültségek. A törzstiszti beosztásban töltött időszak megadta azokat az alapokat, amelyek segítettek megérteni az összefüggéseket, valamint hozzásegített egyfajta helyismeret megszerzéséhez.

Az OMLT-misszió alapfeladata egy afgán lövészászlóalj mentorálása volt, amely nemcsak a napi élet irányítására, kiképzésére vonatkozott, hanem a különböző harcfeleladatok végrehajtásában való közös részvételre is. A zászlóalj elsősorban keresés-kutatási, másodsorban biztosítási feladatokat hajtott végre, együttműködve más helyi fegyveres szervezetekkel (például a rendőrséggel vagy a szomszédos, saját felelősségi területen kívül eső, más alárendeltségbe tartozó afgán alegységekkel), valamint készenléti feladatokat látott el előre nem látható események kezelésekor. A zászlóalj komoly szerepet vállalt a térség biztonságának megteremtésében, az ezen időszakban folyó választások végrehajtásának biztosításában.

A mentorcsoport, amelyet amerikai és magyar katonák közösen alkottak, a már említett általános feladatok segítése mellett fontos szerepet játszott a műveletek végrehajtása során is. A mentorcsoport tagjai döntően tanácsadói szerepet töltek be, amely külön kihívás volt, mivel a feladatok többsége ad hoc jellegű volt.

Mindkét misszióm esetében sokat segített a múltbeli tapasztalat, a harckocsizókra jellemző alapos tervezés, amelyet megköveteltek oktatóink a főiskolán, később a parancsnokaink is, ám ennek igazi jelentőségét most értettük meg, amikor konkrét, éles helyzetekben kellett döntenünk (pl. együttműködés megszervezése más szomszédos alegységekkel vagy tüztámogató erőkkel). Ugyanakkor nagy segítséget jelentett, hogy harckocsizótisztként korábban nagyon sokszor voltam beosztva tartalékerőként, ahol fel kellett készülni előre nem látható feladatok megoldására vagy más alegységek megerősítésére, ami az afgán erőkkel végrehajtott műveletek során sokszor előfordult.

A mentorcsoport több funkciót is ellátott, és sok kettősség is tapasztalható volt a valós végrehajtások során. A csoport egy része hadrendi elemként betöltötte a zászlóalj fő vezetési pont szerepét; ez az alcsoport elsősorban azokból a személyekből állt, akik közvetlenül a lövészászlóalj parancsnokságának, törzsbe beosztott tisztjeinek a mentorálását végezték. A kettősség abban jelentkezett, hogy a mentorálás mellett a saját védelmünkről is gondoskodni kellett, sőt az afgánokéról is, főleg éjszaka, mivel nem rendelkeztek éjjellátó képességgel. Az elméleti segítség mellett a mentorcsoport alapvető rendeltetése volt a zászlóalj közvetlen tüztámogatása a páncélvédeltséggel rendelkező gépjárművekkel. A tevékenység nem ismeretlen a harckocsizók részére, a tűzszakaszok elfoglalása sem új keletű feladat.

A műveletek végrehajtása során fontos szerepet játszott a leleményesség, amely nem csak azért fontos, hogy ellensúlyozza a technikától való függőséget. Nagyon sokszor előfordult, hogy még a műveletek előtt tudomást szereztek az ellenállók a szándékainkról, és amikor elindultunk, már rendelkeztek a szükséges információkkal – ebben nem változtak a szovjet–afgán háború óta; köztudott volt, hogy az információkat a zászlóalj katonái szivárogtatták ki, csak most nem a katonai rádiókat használták, hanem mobiltelefonokat. Ezért műveletbe történő indulás előtt bekapcsoltuk a gépjárművekbe szerelt zavaróeszközöket, amelyek elsősorban az útszálon elhelyezett robbanóeszközök elleni védelmet szolgálták, de az összes létező mobiltelefont blokkolták.

Összességében megállapíthatom, hogy a missziókban nagy hasznát vettem a pályafutásom során megszerzett tapasztalatoknak, amelyek a csapatszinten, elsősorban harckocsizóalakulatoknál eltöltött időszakból erednek. Ezen idő alatt a sajátomon túlmenően lehetőségem volt betekinteni más fegyvernemek, szakcsapatok életébe, együtt dolgozni velük, ami újabb

és újabb ismeretek megszerzésével járt. Meggyőződésem, hogy a különböző fegyvernemek kultúrája, sajátosságai részei a közös tudásnak, hozzájárulnak a sikerhez.

Balkáni hadszíntér (Nagy János alezredes)

2005. június 9-én 10.00-kor, elállíthatatlanul szemerkélő esőben, a Tatai vár mellett sorakozott fel a zászlóalj bázisán megalakított MH Katonai Rendfenntartó Kontingens 7. (KRK-7) váltásának 108 fős állománya. Nagy alezredes törzsfőnök Braun László altábornagynak, a HM HVKF első helyettesének jelentette, hogy a felkészítés után a kontingens a műveleti területre való elvonulás előtti ünnepélyes elköszönésre hiánytalanul felsorakozott.

Az ünnepségen megjelent Győrössy Ferenc vezérőrnagy, a szárazföldi csapatok parancsnoka, Újfalusi Csaba dandártábornok, helyőrségparancsnok, és Tata város polgármestere is. A tábornok ünnepi köszöntőjében kiemelte: első alkalommal indul külszolgálatra a Magyar Honvédség történetében harcokcsialegység, és bízik a sikerben, mert a felkészülés során olyan hozzáállást és szakértelmet tapasztaltak, amely biztosítja ezt.

Braun László altábornagy köszöntőjét követően a Lőrincz Gábor őrnagy parancsnoksága alatt lévő kontingens a misszió időszakára átvette a zászlóalj zászlaját, melyet ezen ünnepi alkalomra készíttetett a Würth Szereléstechnikai Kft.; a zászlót Zabán Tibor minőségügyi vezető adta át Kelemen József alezredesnek. Zabán Tibor rövid beszédben kívánt sok sikert a zászlóalj előtt álló újszerű feladathoz. A kontingens az új zászlóval vonult el díszmenetben a csapatzászló és az előljárók előtt.

A kontingens szakmai tevékenységét – az EUFOR Főparancsnokság közvetlen alárendeltségébe tartozó, olasz irányítású Integrált Rendőri Egység (Integrated Police Unit) kötelékében – az EUFOR felelősségi körébe tartozó műveleti területen hajtotta végre. A rendfenntartó század készenléti és táborszolgálatot is ellátott, amit 24 órás váltásokkal vezényeltek, heti szolgálatvezénylésben. Feladatai közé a ROC Commander, 1 és 2 órás készenléti alegység, „Camp”-szolgálat és „Internal”-szolgálat tartoztak.

A rendfenntartó század első megmértetése a július 7–11. között folyó „Vigilant Salamander” művelet volt, amelyben Mostar–Bileca–Trebinje körzetében 67 fő, valamint 11 személy- és tehergépkocsi, illetve 6 harcjármű (BTR–80) vett részt. A század ténylegesen tervezett feladatot nem hajtott végre, azonban átcsoportosult és készenlétkben állt arra.

A művelet számos fontos tapasztalatot hozott felszínre. Tervezési feladatok, pontosítások és a kapcsolattartás miatt kiemelt fontosságú a parancsnoki állomány (rajparancsnoki állományig bezárólag) angol- (esetleg francia- vagy német-) nyelv-ismerete, valamint az angolul folyó rádióforgalmazás képessége. A rajparancsnoki beosztás kulcsfontosságú ebben a misszióban. Bár az alegység század-, illetve szakaszszintű feladatokat kap, ahhoz, hogy ezek végrehajthatóak legyenek, a rajok gyakran önállóan (és egymástól jelentős távolságra) kell hogy tevékenykedjenek.

A rendfenntartó század következő művelete a „Bali” művelet volt, melyben 2005. 07. 07-től 11-ig 69 fő, 6 Mercedes-Benz (MB) WOLF és 1 UAZ–469, 6 BTR–80, 3 URAL 4320 és 1 DAC–665 műhelygépkocsi vett részt.

Előzetes intézkedést a század 2005. 07. 13-án kapott az „OPERATION BALI” műveletben történő részvételre, a Többnemzeti Északnyugati Harccsoport (MNTF NW) alárendeltségében. A művelet célja Drvarban és térségében a szervezett bűnözés és az illegális fakitermelés felderítése, visszaszorítása, a jogszerűtlenül birtokolt fegyverek begyűjtése és a helyi rendőrség tekintélyének visszaállítása volt. A kapott feladatnak megfelelően a

parancsnokság állománya 07. 16-án parancsnoki értekezleten vett részt Banja Lukában, az MNTF NW parancsnokságán. A feladatokat a harccsoport két skót és egy magyar századdal hajtotta végre.

A század feladata az MNTF NW Drvarba áttelepült harccsoportjának alárendeltségében történő feladat-végrehajtás volt, előre nem pontosított feladatrendszerrel. Az előzetes intézkedés alapján a századnak tömegkezelési feladatok végrehajtására felkészülve és felszerelve kellett a feladat térségébe érkeznie. A század ezen képességeinek alkalmazására végül nem került sor.

A század 07. 17-én hajtotta végre az átcsoportosítást Drvarba, három oszlopban, szakaskötélekben. A parancsnokság 07. 17-én települt át Banja Lukából Drvarba. Érkezés után a század elfoglalta szállását. A harccsoport egy régi kenyérgyárban – ami évekkel ezelőtt kanadai táborként funkcionált – települt. Táborigyűjtőket a harccsoport biztosított részünkre. A harccsoport logisztikai elemei érkezésünk reggelén kezdték kialakítani a szükséges létesítményeket.

Az energiaellátást aggregátorokkal biztosították, a tisztálkodás egy fürdőszobában történt vödörből, melynek aljára zuhanyrózsa volt szerelve. A harccsoport műanyag latrinákat használt, melynél gyakori problémaként jelentkezett annak öblítése.

Következő napon a helyi rendőrséggel együttműködve, 5 csoportot alkotva a század 86 házat vizsgált át, és 1 db kézigránátot gyújtó nélkül, géppuskahevedereket és 69 darab 9 mm-es pisztolylőszert foglalt le.

A harmadik napon a 2. szakasz megkezdte menetét a „Wild West” térségébe kutatás, fegyverbegyűjtés feladattal, az „A” század alárendeltségében; a 3. szakasz két csoportot alkotva folytatta a feladatát Bosanko Grahovóban. Az első szakasz két raja BTR–80 harcjárművel a „D” század alárendeltségébe került. Két rajt helikopterrel átcsoportosítottak Lugarmicából Unistába kutatás, fegyverbegyűjtés feladattal, a „D” század alárendeltségébe. A 2. szakasz a nap folyamán lefoglalt 2 Zastava M–85 fegyvert, 339 db 7,62 mm-es lőszert, 3 töltött és egy üres tárat (gépkarabély), 1 RPG M–80 kézi páncéltörő gránátvetőt, és talált 1 darab 105 mm-es tüzérségi gránátot, melyet másnap a tüzérségi csoport megsemmisített. A 3. szakasz 46 házat vizsgált át, illegális fegyvert nem talált.

Július 21-én a század 14. fát szállító teherautót vizsgált át, illegális szállítmányt nem talált. Másnap a 3. szakasz 1 órás készenléti (Ready On Call – ROC) szolgálatba lépett 19.00-tól.

Fontos tapasztalatként merült fel, hogy a híradóeszközök jellemzői és száma nem biztosítja a nemzetközi erővel történő együttműködést, valamint hogy az átszegdelt terep rendkívül megnehezíti a rádióforgalmazást. A BTR-ek igénybevétele során komoly problémát jelentett a gumiabroncsok rendkívül gyors elhasználódása, mivel szinte kizárólag a műutakon használták őket.

November 20. és 28. között került sor a „Cross Road 3” műveletre Mostar–Bileća–Avtovac körzetében. A feladatot 96 fő 8 harcjárművel és 14 gépjárművel teljesítette.

Szeptember 26-tól a rendfenntartó századparancsnokság alárendeltségébe került egy román rendfenntartó szakasz, így ettől az időponttól kezdve a műveletekben négy szakasz vett részt.

A 2005. 11. 17-én este érkezett előzetes intézkedést a századparancsnokság 20-ig dolgozta fel. A századparancsnokság és az 1. szakasz 20-án, a 2., 3. és 4. román szakasz a logisztikai részleggel 25-én hajtotta végre az átcsoportosítást Mostarba. Itt a parancsnokság folytatta az információgyűjtést, a feladatok lebontását és pontosítását, valamint az együttműködés megszervezését.

November 21-én reggel az 1. szakasz megkezdte menetét a feladat helyszínére, ahol végrehajtották az aznapra meghatározott terület felderítését, kiemelt figyelmet fordítva a térképen nem jelölt utak bejárására, majd 18.00-kor visszaérkezett a táborba. A feladatot november 22-én és 23-án is folytatták.

November 25–28. között a szakaszok mobil járort, ellenőrző-átesztelő pontot (EÁP) üzemeltettek, és ellenőrizték a ki- és belépő járműveket Deleuša határátkelőhelyen. A 3. szakasz 26-án mobil járort és két EÁP-ot üzemeltetett korlátozott látási viszonyok között. Az éjszaka folyamán a szakasz 44 járművet vizsgált át és 65 személyt ellenőrzött. A szakasz 04.30-kor érkezett vissza a táborba. November 28-án, a délelőtt folyamán a 2. és 3. szakasz pihent, majd valamennyi szakasz 18.30-ra visszaérkezett a táborba.

A művelet során 780 személyt és 531 gépjárművet vizsgáltak át. A végrehajtás során problémaként jelentkezett a MB gépkocsik gumiabroncsainak rossz állapota, illetve az, hogy bár a művelet egyetlen kézzelfogható eredménye egy illegálisan birtokolt sörétes puska lefoglalása volt, sok olyan tapasztalatot szereztek, amelyek a jövőben ilyen feladatok tervezése és végrehajtása folyamán hasznossá válhatnak a törzsek és az alegység számára egyaránt.

A rendfenntartó század negyedik művelete a „Strict Control” volt Mostar–Nevesinje–Bileća–Trebinje–Neum–Ljubuški–Stolac–Gacko–Goražde–Konjic körzetében, december 07–12. között. A feladatban 97 fő, valamint 15 személy- és tehergépkocsi, 8 harcjármű (BTR–80) vett részt. A század parancsnoka 2005. november 30-án este kapott előzetes intézkedést a művelet előkészítésére, melynek célja az információszerzés volt, kiegészítve jelenlétfenntartó járőrök és EÁP-ok működtetésével, együttműködve a helyi rendvédelmi szervekkel. A század a feladatot önállóan hajtotta végre, nem utalták más alegység alárendeltségébe.

A feladat kidolgozására 6 nap állt rendelkezésre, majd a század 12. 07-én szakaszkötelékben hajtotta végre az átcsoportosítást Mostarba. Érkezés után az alegység elfoglalta szállását a táborban. A művelet során a század EÁP-okat telepített és üzemeltetett, információszerző, jelenlétfenntartó járőröket működtetett.

Az első szakasz az első nap 293 járművet vizsgált át és 423 személyt ellenőrzött, a 2. napon 191 járművet vizsgált át és 392 személyt ellenőrzött, a 3. napon 54 járművet vizsgált át és 69 személyt ellenőrzött. A 2. szakasz 75 járművet vizsgált át és 100 személyt ellenőrzött, majd a következő napon 70 járművet vizsgált át és 109 személyt ellenőrzött. A 3. napon a szakasz feladatát törölték, ezért csak járműveket biztosított az első szakasz részére. A következő napon 102 járművet vizsgált át és 195 személyt ellenőrzött. A 3. szakasz 209 járművet vizsgált át és 315 személyt ellenőrzött, míg a következő nap folyamán 34 járművet vizsgált át és 82 személyt ellenőrzött. A 3. napon 75 járművet vizsgált át és 156 személyt ellenőrzött. A 4. nap folyamán 78 járművet vizsgált át és 170 személyt ellenőrzött. A 4. (román) szakasz 167 járművet vizsgált át és 187 személyt ellenőrzött. A második nap folyamán 115 járművet vizsgált át és 130 személyt ellenőrzött. December 10-én a szakasz 155 járművet vizsgált át és 160 személyt ellenőrzött. Másnap, 11-én a szakasz 61 járművet vizsgált át és 63 személyt ellenőrzött, majd 18.00-ig visszaérkezett Szarajevóba.

December 12-én Mostar térségében volt lehetősége a jelentkezőknek megtekinteni a város nevezetességeit, erre a célra egy autóbustzt az IPU biztosított. A 2. szakasz 09.00-kor megkezdte az átcsoportosítást Szarajevóba, 12.15-kor érték el a tábor. Jó két órával később, 14.30-ra a többi alegység is 14.30-ra megérkezett a táborba.

A fő tapasztalat ismételten az volt, hogy a rajparancsnoki beosztás kulcsfontosságú ebben a misszióban. Bár az alegység század-, illetve szakaszszintű feladatokat kapott, ahhoz,

hogy ezek végrehajthatóak legyenek, a rajoknak gyakran önállóan (és egymástól jelentős távolságra) kellett dolgozniuk.

A KRK 7. váltása nemcsak hazai, hanem külföldi elismeréseket is kapott. Az EUFOR parancsnoka, A. D. Leakey vezérőrnagy dr. Szép József ezredesnek, nemzeti rangidősnek küldött levelében augusztus 24-i látogatásának előkészítését és lebonyolítását köszönte meg. Az IPU ME parancsnoka, Francesco Capone alezredes Tóth István századosnak szintén levélben köszönte meg a „BALI” műveletben nyújtott kiemelkedő teljesítményét.

A hazai területre érkezés hivatalos programjaként a kontingens állományát a „missziós karácsony” keretében az MH ÖLTP Zách utcai bázisán a honvédelmi miniszter és a vezérkar főnöke fogadta, majd mindketten méltatták az elvégzett kiváló teljesítményt. Az ünnepségen Lőrincz Gábor őrnagy a Szolgálati Érdemjel ezüst fokozatát, Egry József Levente és Horváth Sándor századosok a Szolgálati Érdemjel bronz fokozatát vették át. A honvédelmi miniszter emléktárgyat adományozott Lőrincz Péter törzsőrmesternek.

A MÁSODIK MH KATONAI RENDFENNTARTÓ KONTINGENS

Az MH 11. Hunyadi Mátyás Harckocsizászlóalj az MH Katonai Rendfenntartó Kontingens (MH KRK) 10. váltásaként befejezte a felkészülési tervben rögzített utolsó rendezvényt, a pszichológiai tréninget, és 2006. november 29-én felsorakoztak, hogy hat hónapra – ha ideiglenesen is – elkészönjenek bajtársaiktól, barátaiktól, előjáróiktól és közvetlen hozzátartozóiktól.

A harckocsizászlóalj csapatászlajának fogadása után Benkő Tibor dandártábornok beszédében a Magyar Honvédség nemzetközi szerepvállalásának jelentőségét és a harckocsizászlóalj ehhez való hozzájárulását méltatta. Elismeréssel szólt a katonák szakmai felkészültségéről és jó hozzáállásáról, a kollektíva erős összetartozásáról. Biztosította a kiutazókat – utalva a csapatok előtt álló átszervezési feladatokra –, hogy parancsnokaik a jövőben is számolnak velük, számítanak rájuk, és aki a haza szolgálatát továbbra is vállalja, annak biztosítanak képzettségének megfelelő beosztást.

Felhívta a parancsnokok figyelmét a közösségalkítás fontosságára és a parancsnokok beosztottak iránti felelősségére, kiemelve azokat a feladatokat, amelyek a misszióval járó esetleges veszélyek elhárításában és kezelésében kell hogy megjelenjenek. A szárazföldi parancsnok végül sikereket kívánt a kontingensnek, majd a jelen levő parancsnokok, társak és hozzátartozók támogatását kérte a sikeres misszió teljesítéséhez.

Hattyár István őrnagy – a zászlóalj hadműveleti részlegvezetője –, a kiutazó kontingens parancsnoka válaszbeszédében a felkészülés eseményeit felelevenítve arról biztosította az előjárókat, hogy a katonák felkészültek, testben és lélekben edzettek, és bár közel egy tucat alakulattól érkeztek, jó közösséget kovácsolt össze a két hónapos intenzív kiképzés. A parancsnok külön köszönettel fordult azokhoz a katonákhoz, akik a kiutazó társaiktól vállukra veszik a zászlóalj működésével járó terheket, hogy ők zavartalanul teljesíthessék feladatukat.

Tartalom

<i>Végh Ferenc ny. vezérezredes:</i> Adalékok a magyar páncélosalakulatok történetéhez	3
<i>Sári Szabolcs alezredes:</i> Harckocsizó katonák misszióban	32

Bonhardt Attila – Pánczél Mátyás – Végh Ferenc
Szekeres József – Hattyár István – Sári Szabolcs

A magyar páncélosalakulatok története

Harckocsik, páncélosok a magyar haderőben

A hazai páncélosalakulatoknak komoly múltja van: ismerjük létrehozásuknak és fejlesztésüknek a történetét. A harckocsizók jelenét igazolja jelentőségük a regionális háborúkban, jövőjüket pedig súlyos összefüggések alapozzák meg – még ha viták is folynak róla.

A gazdagon illusztrált kötet hitelesen mutatja be a fegyvernem korokon átívelő történetét, miközben erősíti a hozzá tartozó generációk közötti összetartozás érzését.

Zrínyi Kiadó, 2015.
318 oldal, 6000 Ft

